765

Ao

GAUDEO

John Carter Brown
Library
Brown University

12691a

L. Feneſtellæ de Magistratibus, sacerdotiis'que Romanorum libri II.

LVTETIAE
Apud Vaſcoſanum, uia Iacobæa ad inſigne Fontis.
M. D. L.

CAPITA LIBRI PRIMI.

De Panos ſacris atq; ſacerdotibus	Cap.1
De Potitijs & Pinarijs Herculis ſacerdotibus	cap.2
De ſacerdotio fratrum Arualium	cap.3
De Augurijs	cap.4
De Flamine Diali	cap.5
De Veſtalibus uirginibus	cap.6
De Salijs Marti dicatis	cap.7
De collegio Pontificum, & Pontifice Maximo	cap.8
De Fœciali ſacerdote	cap.9
De ſacerdotio Patris patrati	cap.10
De ſacrorum Rege	cap.11
De ſimulachri traiectione Matris deorum	cap.12
De Duûmuiris ſacrorum	cap.13
De Septemuiris epulonum	cap.14

CAPITA LIBRI SECVNDI.

De Senatorum origine	cap.1
De Tribunis Celerum equitum	cap.2
De Quæſtoribus	cap.3
De Interregia poteſtate	cap.4
De Duûmuiris capitalibus	cap.5
De Præfecto urbis	cap.6
De Conſulibus	cap.7
De Dictatore	cap.8
De Magiſtro equitum	cap.9
De Tribuno plebis	cap.10

INDEX CAPITVM.

De Conſulari poteſtate cap.11
De Legatis Proconſulum cap.12
De Aedilibus plebis cap.13
De Decemuiris legũ ferendarum cauſa creatis. cap.14
De Præfecto annonæ cap.15
De Tribunis militum, & Conſulari poteſtate. cap.16
De Cenſoribus cap.17
De Triũmuiris Coloniæ deducendæ Cap.18
De Prætoribus cap.19
De Quinqueuiris menſarijs cap.20
De Triumuiris Reip. conſtituendæ. cap.21
De Præfecto prætorio cap.22
De quibuſdam minoribus magiſtratuũ ſpeciebus. cap.23
De Præfecto urbis & uigilum cap.24
De Duũmuiris claſsis reſtituendæ, & quibuſdam paruis magiſtratibus cap. 25
De Procuratore Cæſaris. cap.26

L.Feneſt.

L. Feneſtellæ de Sacerdotiis Romanorvm libellvs prior.

De Panos ſacris atque ſacerdotibus. Cap. I.

Sumpta omnia ex ſecundo Faſtorum Ouidij, ibi, Tertia poſt. Iuſtino lib.43. Liuio libro I. Plutarcho problemate 67. Valerio Maximo tit.I.lib.2.cap.18. Plura Tortellius in dictione, Lycæum.

OMNIVM Deorum, quos uetus Romanorum religio excoluit, prima Pani Lycæo, ſeu Faunũ illum, ſeu potius Syluanũ uocari placet, per Lupercos rem diuinam, Lupercaléſq; ludos feciſſe, apud uetuſtatis aſſertores conſtat. Ea quidem ſacrorum genera ab Euãdro Rege (qui ex Arcadia profugus in eum locũ uenerat, qui tãdem Romanæ præfuit arci) ad noſtros primùm delata, ac celebrata fuiſſe ferũtur. Hũc Pana, nudos paſtores, quorum tunc præcipuum numẽ fuit, ac deinde ſummos etiam uiros uenerari mos fuit, loráque pro manibus ferre, quibus quoſque cæderent: laruíſq; tectas facies portare. Cur autem nudi hunc deum colerent, pleraq; è curriculo uetuſtatis ad nos uſque delapſa referuntur. Siue enim quòd ipſi deo, qui nudus fingitur, ſuæ celeritati eo pacto longe aptior, nudos etiam habere miniſtros placeat: ſiue quòd Arcades omnium populorum qui Græciam coluerunt, longe uetuſtiſsimi, feris adhuc ſimilem uitã ſyluis ac montibus agentes, legis expertes, artiſque, primò hunc

Lycæus. *Faunus.* *Luperci.* *Euander.* *Pana quare nudi coluerint.*

deum uenerati, patrium cultum, auitosq; nudos habitus ſignantes referre uoluerint, haud ſatis conſtat. Nonnulli *uerò* Iolen *uxorẽ* Herculis *ab hoc* Fauno *uiſam, ac per ardorem libidinis concupitam aſſerunt.* Fortè *enim per ſyluas & amœna nemorum, æſtus leuandi cauſa unà cũ dilectiſsima cõiuge* Hercules *uagabatur.* Videt ergo *elegátiſsima forma mulierẽ ab alta rupis ſpecula ſenex deus: ergo illorum ueſtigia eminus licet obſeruare inſtituit.* Illi *autem per ſyluas ducẽdæ nocti aptiſsimum locum petũt: interea mulier dum quieſcendi tempus aduenit, pellem leonis,* Herculis *ritu de more aptat humeris, claua etiam illius in manũ aſſumpta.* Tali *habitu præditam ſomnus aggreditur.* Erant *autem duo parati coniugibus lecti, eo quòd poſtridie* Libero *patri rem diuinam facturi erant, ſeorſum cubituris.* Noctu *ergo* Syluanus *fallendi custodis occaſionem nactus, clàm thalamum ingreditur, primoq; congreſſu fortunatus futurus, puellæ thorum tenet: manúque tentans, ut noctu fit, horridum leonis tegmẽ inuenit.* Ratus *ergo cubare ibi* Herculem, *ad aliud cubile ire pergit: quod quum ſenſiſſet mollibus ſtratum, puerilibúſque delicijs aptius, ſtragula ueſte, ſenſit amorẽ.* Dũ *libidine ardens manu palpat* Herculem, *ac uixdũ hirti corporis horrorẽ hauſerat, experrectus* Hercules, *manu reiectũ toto antro fuſum iaculat, quo ſtrepitu, ſomno puella diſcuſſa, lumina accendit.* Lumine *ergo* Syluano *prodito, luſus ac ſemiruptus uix attollens humo humeros, in ſyluas detruſus.* Ea *ergo ratione perpetuò execratis ueſtibus, quibus tam turpiter luſus eſſet, eaſdem ſuis à ſacris procul abſore cõſtituit.* Plerique *tamen huiuſce rei cau-*

Al. ilicet

ſam

ſam aſsignant Romulo, *quòd eadem ſacra celebrãte, medioq́ue ſolis ardore corpus exercẽte, quum nuntiatũ fuiſſet latrones prædas agere, ita ut erat nudus accurrerit, comprehenſisq́; prædatoribus, pecora abacta redemerit.* E*ius facinoris, quod nudus geſſerat, perpetuũ argumentũ, corporum ſacra celebrantiũ nuditatẽ eſſe placuit.* V*tcunque ſeſe res habuerit,* **in ipſa tantum uſque* C. I*ulij huiuſcemodi obſeruationẽ perueniſſe conſtat.* E*a enim ſacra quũ ſedens* Cæſar D*ictator ſpectaret, atque inter eos qui ſolẽnia celebrarẽt, curreret* M. A*ntonius, is qui poſtea* T*riumuir fuit, aiunt laureã coronã, cui diadema annexũ eſſet, capiti* C*æſaris imponere conatũ fuiſſe: quod quũ* C*æſar* * *à moto capite reieciſſet, ſtatuæ ipſius cũctis fr ementibus impoſuiſſe.* De *nomine uerò* L*upercaliũ, non etiam ſatis conuenit.* P*leriſque enim inditum hoc nomen, quòd huius inuocatione lupi à ſtabulis arcerentur, uiſum eſt.* A*lij templum ipſum in quo hic deus colitur,* L*upercal uocãt: quocirca* V*irgilius,* E*t gelida, inquit, mõſtra ſub rupe* L*upercal. eíque loco à* L*upa* R*omuli nutrice, quòd eo in loco* R*omulum & Remum paruulos educare reperta ſit, factum nomẽ* L*upercalis putãt.* N*ec deſunt qui à* L*ycæo* A*rcadiæ monte, ubi præcipue ea religio peruiguit (eũ quem nos lupum, illi* λύκον *uocant) ipſum cognominatum eſſe arbitrentur.* P*ræcipuam uerò huic deo, dicatíſque ſacerdotibus uenerationem ea ex parte tributam ferunt, quòd quæ mulieres ex ſuis uiris uel concipere, uel cõceptos fœtus edere nequirent, ad* L*upercos confugiebant.* Q*uæ ubi loris ex tergore hirci ſectis cæſæ fuiſſent, eueſtigio grauidæ aut effœtæ efficiebantur.* H*æc ſolennia quinto-*

**in tempora uſque.*

**moto.*

Lupercalia unde.

Lupercal.

decimo Calend.Februarias celebrari, ut Ouidius in Faſtorum libris refert, moris fuit.

De Potitijs & Pinarijs Herculis ſacerdotibus. Cap.2.

Dionyſius Halicar. lib.1. Virgilius lib.8. Aeneid, uerſu 201. Ouid. 1.Faſto.ibi, Ecce boues. Iuſtinus lib.43. Diodorus Siculus lib.5. Liuius lib.1. Valerius Maximus lib.1.cap.2. Plin.Iunior cap.34. Varro lib.1. de lingua Latina.

EADEM *tempeſtate, Euandro ſcilicet palatium tenẽte, Herculem Gerione interempto, per eadem loca mira ſpecie boum armenta abegiſſe cõmemorant. Ac quum prope Tyberim fluuium, qua præ ſeſe armentũ agens traieciſſet, ubi loco herbido reficeret boues, ipſeque in itinere defeſſus procubuiſſet, & eũdem uino ciboque grauatum*
Cacus. *ſopor oppreſſiſſet, Cacus paſtor, loci accola, uiribus ferox, captus pulchritudine boum, prædam auertere inſtituit: ac ne ſi prædam agendo in ſpeluncam cõpuliſſet, ueſtigia ipſa eò quærentem dominum ducerent, auerſos, eximium quenque pulchritudine, in ſpelũcam traxit. Hercules uerò ad primã auroram ſomno excitus, quũ gregem perluſtraſſet oculis, partémque numero abeſſe ſentiret, perrexit ad proximam ſpeluncam, ſi fortè eò ueſtigia ferrẽt: quæ ubi omnia foras uerſa uidet, nec in partem aliã ferre: confuſus atque incertus animi ex infenſo loco agere porrò armẽtum cœpit. Inde quum actæ boues fortè, ut fit, ad deſiderium relictarũ mugijſſent, reddita incluſarum ex ſpelunca boum uox, Herculem cõuertit. Quem quum*
Caci cædes. *uadentem ad ſpeluncam Cacus ui prohibere conatus eſſet, ictus claua, fidem paſtorum nequicquã inuocãs morte occubuit.*
Euander. *Euander qui tũc temporis ea, ex Peloponneſo*

ſo profugus, authoritate magis quàm imperio regebat loca, uenerabilis uir miraculo literarum, rei nouæ inter rudes artium homines, uenerabilior diuinitate matris Carmentæ, quam fatiloquam ante Sibyllæ in Italiam aduẽtum, miratæ hæ gentes fuerant, concurſu paſtorum trepidãtium circa aduenam manifeſtæ cædis reum excitus, poſtquam facinus, facinoriſq; cauſam audiuit, habitum formámque uiri aliquanto ampliorem auguſtiorémque quàm humanam intuẽs, rogitat qui uir eſſet: Vbi nomen patrémque ac patriã audiuit: Ioue nate Hercules, ſalue, inquit: te mihi mater ueridica interpres deûm aucturum cæleſte numen cecinit, tibíque aram hîc dicatã iri, quam opulẽtiſsima olim in terris gens maximam uocet, tuóque ritu colat. Dextra Hercules data, accipere ſe omen, impleturumq́ue fata, ara cõdita ac dicata, ait. Ibi tum primùm boue eximia capta de grege, ſacrum Potitijs ac Pinarijs, quæ tum familiæ maxime inclytæ ea tenebant loca, dedit. Factũ forte ita euenit, ut Potitij, ut ait Liuius, ad tempus præſtò eſſent, híſq; exta apponerentur, Pinarij extis adæſis, ad cæteram uenirẽt dapem. Inde inſtitutum manſit, donec Pinarium genus fuit, ne extis eo ſolennium die ueſcerentur. Potitij ab Euandro edocti, antiſtites per multas ætates huius ſacris præfuerunt, donec tradito ſeruis publicis ſolenni familiæ miniſterio, Potitiorum ac Pinariorum omne genus perijt. Id enim Appius Claudius, quum eſſet cenſor, effecit, hiſce familijs infenſus, ob ídque ira deorum (ut creditur) luminibus orbatus eſt.

Carmenta.

Liu. lib. 1. ab urbe, ad uerbum.

Appius Claudius.

De ſacerdotio fratrum Arualium. Cap. 3.

Ex Aulo Gellio lib.6.ca.7.Macrobio 1.Saturnalium.Plutarcho proble.33.Lactātio lib.1.cap.20.Varrone lib.1.de lingua Latina.Plinio cap.2.lib.18.hiſtoriæ naturalis. Eius feſta quæ Floralia dicūtur,6. Nonas Maij celebrantur,ut 5.Faſtorum ſcribit Ouidius.

FRATRES *Aruales, ut fruges ferrent arua, ueteres coluiſſe* Romanos *memoriæ traditum eſt*. Huius *uerò religionis* Romulum *ipſum patrem urbis,authorem extitiſſe reperio*.Nam *quum* Acca Laurētia *nutrix* Romuli, *corpore ſuo quæſtum in uulgus faceret, eóque pacto grandem pecuniam conſtipaſſet, ex duobusq; liberis quos ſuſceperat, unum morte amiſiſſet*, Romulúmque *in demortui locum adoptionis iure ſubſtituiſſet,decedēs tamen populum* Romanum *inſtituit hæredem*. Cuius *tandem liberalitatis ob regias affinitates memor populus* Roman. *mulieris nomen in* Faſtis *retulit: liberos, fratres* Aruales *à ſerendo & ab aruis appellauit*. Ex *quo tempore ſacerdotium manſit fratrum* Arualium:*híq; duodecim numero dicuntur, eíque ſacerdotio in inſigne tribuit albas inſulas, & ſpiceam coronam.*

De Augurijs. Cap. 4.

Ex Cicerone 1.de Diui.Dionyſio lib.2. Liuio libro 1. Ouidio circa finem 4.Faſt.Huc faciunt quæ ſcribit Statius 3.Theb.ibi, Difficiles populi.Plutarch.problema.71.72.77.93.99.Valerius Maxim. in principio libri ſecundi.

EODEM *ferè tempore, & diſciplina & religio augurandi ex* Ethruſcis,*penes quos ea diſciplina præcipua, ac longe peculiaris fuit, ad* Romanos *commigrauit*. Virū *enim quempiam, cuius nomen uetuſtate obſoleuiſſe* Naſò

poeta

poeta ait, Aſyli (ut reor) alliciēte inductione, exulē Ethru*ria* Romam *ueniſſe perhibēt*. Cuius *opera* Romulum Re*múmque uſos, quum de imponendo urbi nomine unà cō-tenderent, opinione deducor: quanquam* M. Cicero *in his libris quos inſcripſit* De *diuinatione, etiã ipſum* Ro*mulũ iſtã ipſam auguralē diſciplinã præcoluiſſe aſſerit. à* Nu*ma uerò, qui* Romulo *ſucceſsit, perpetuum ſacerdotij inſigne conſtitutũ eſt.* De *ritu uerò inaugurandi, ſi unũ in caſum pleraque dixero, eadem ad omnes cæteros facilè ferri poterũt.* Ea *quidē quantũ ex ueterũ monumentis collegi, huiuſcemodi fuit obſeruatio:* Augur *in arce, ſiue in æditũ quendã locũ ad inaugurandũ debebat ſedere ſuper lapidem, meridiē uerſus: atq; ad læuã ſedens baculũ in manu recuruũ, quod* Lituum *uocãt, tenet.* Inde *ubi proſpectu in urbē agrúmq; capto, deos precatus, regiones ab oriēte ad occaſum determinat: dextras ad meridiem, læuas ad ſeptentrionem partes eſſe dicit. Signũ contrà, quo oculi cōſpectum longiſsime ferunt, animo definit: tum lituo in læuam tranſlato, dextra in caput eius qui inauguratur poſita, ita precatur:* Iupiter *pater, ſi fas hunc* Numã Pompi*lium, cuius ego caput teneo,* Regem Rom*æ eſſe, uti nobis ſigna certa ac clara ſint inter eos fines quos feci.* T*ũ peragit uerbis auſpicia quæ mitti uellet: quibus miſsis,* Nu*ma de tēplo (ita enim deſignatas lituo æthereas regiones uocãt) declaratus rex deſcēdit.* Q*uam quidem declarãdi ſeu inaugurãdi* Regis *formulã, ad cætera quoq;, ut dixi, trahi facilè licet.* Huic *diſciplinæ, peritia* Actij Nauij *auguris ꝑmultũ fidei authoritatiſq; acceſsit.* Nã *quũ* Priſcus Tarquinius *aliqua præter maiorũ inſtituta inauguratò*

Faſt.4. — *Lib.1.* — *Inaugurãdi ritus.* — *Lituum.* — *Ex Liuio ad uerbũ.* — *Actius Nauius.*

mutare, pleraque etiam de nouo cõdere pergeret: negare Actius Nauius *inclytus ea tempeſtate augur, inauſpicatò ea fieri oportere. Quare ira* Regi *mota, ludens artẽ, ut ferunt,* Agedum, *inquit, diuina in augurio, fierine poßit quod ego nunc mẽte concipio. Quum ille in augurio rem expertus fieri poſſe dixiſſet,* Atqui *hoc animo agitaui, inquit, te nouacula cotem diſciſſurum.* Cape *ergo hoc, & perage, quod aues tuæ fieri poſſe portendunt.* Tum *illum incunctanter diſcidiſſe conſcripſerunt, ſtatuámque* Actij Nauij *capite uelato, quo in loco res acta eſt, in comitio, in ipſis gradibus ad læuam poſitã fuiſſe, cotéque eadem cum illa ipſa nouacula in manibus poſita, ut eius rei etiam apud ueteres monumẽtum exiſteret.* Augurijs *ergo, ſacerdotióque augurum, ut ait* Liuius, *etiámque in libris* De *diuinatione* Cicero, *tantum authoritatis & uenerationis acceßit, ut nihil domi foríſque poſtea, niſi auſpicatò gereretur.* Et *ad ſapientiæ nobilitatíſque primarios quoſq; id ſacerdotium deferunt.* Et *quũ* Tiberius Gracchus *pater* Tiberij *&* C. *Gracchorum comitia cõſularia habuiſſet, dicerẽtq;* Ethruſci *augures rem in augurio experti, uitio cõſules creatos fuiſſe,* Gracchúſq; *ut ineptos inſanóſq;* Ethruſcos *inceſſeret, abiens in* Prouinciam, Senatui *reſcripſit, ueridicos, non autem inſanos* Ethruſcos *eſſe, qui conſules præſentes uitio à ſe creatos dicerent.* Nam *quum ſe collegiſſet, meminiſſe ſe locum tabernaculo extra pomœrium, præter maiorum conſuetudinem delegiſſe.* Quamobrem *abdicare ſe conſulatu compulſi ſunt.* Vt *autem ueneratio huic ordini authoritaſque, ita & numerus ipſe adeò creuit, ut collegium augurũ coleretur.* Nam *quum*

ab initio

ab initio tres tantũ creari cœpiſſent, ex tribus ſcilicet tribubus, Ramnenſium, T*atienſium, &* Lucerum, *& obtinuiſſent quum mutaretur numerus, impari tantum numero creari: utcunque tamen id fieret, quatuor numero præter maiorum conſuetudinẽ creari cœpti ſunt.* T*ãdem quũ plebs quorumlibet honorũ partẽ ſuam in* Senatu *& in foro nacta eſſet, per* Tribunos *egit, ut ad ſacerdotia quoq; uelut ad cætera curſus aperirentur.* I*dq́ue poſt multa certamina, uariáſq; ſeditiones obtinuit, ut ad quatuor ſcilicet* Patricios, *quinq; ex plebe adijcerentur.* F*actúmq; hoc fuit* M. *Valerio &* Q. *Apuleio conſulibus.*

Augurum collegium.

De Flamine Diali. Cap. 5

Sumpta ex Gellio omnia cap.15.libri 10. *Plutarcho problem.42. & 48. Dionyſio libro 2. Liuio libro 1. Plura de his Varro lib.1. de lingua Latina.*

FLAMINEM *Dialem primus* Numa *Põpilius* Romæ Rex *creauit, quũ antea* Reges *Põtificumq́; Regúmque promiſcue munera obirent, ut de* Priamo *&* Aenea *apud* Virgilium *cernimus.* Rex *etiam* Anius, *ut idẽ poeta ait,* Rex *idem hominũ,* Ph*œbíque ſacerdos fuit.* I*dq́; etiam à minoribus deinceps, ut à* C. C*æſare,* D*iuo* A*uguſto, multiſque deinceps principibus, quos Põtificatus maximi titulis inſignitos uidemus, obſeruatum eſt.* C*æterùm* Numa *plures in urbe* Romulo, *quàm ſibi ſimiles* Reges *fore ratus, qui relicta religionis cura bellorũ potius negotijs diſtinerẽtur, ſacerdotes quatuor, quos appellauit* Flamines, *qui rei diuinæ iugiter addicti eſſent, multis deorũ alligauit:* F*laminẽ unũ* Ioui, *quem* Dialem *uocant:* M*arti duos:* Q*uirino unũ.* D*ictus autem* Flamen Dial*is eſt, ut* Varro

Virgilij locus Aen.

Pontificis Maximi titulus.

Flamẽ unde dictus.

Dialis.

ait, quòd in Latio *capite uelato erat, & caput filo lanæ præcinctum habebat, à quo* Flamen *appellabatur.* Dialis *autem à* Diioue, *quod eſt iuuans deus.* Cæteri Flamines, *eius, cui præſident numini, decorantur titulis.* Hunc Dialem *præſertim inſigni ueſte, curuliq; ſella adornauit.* Hic *ſolus, ut* Varro *ait, album habet galerum, uel ex eo quòd maximus eſt, uel quòd* Ioui *immolationē alba ueſte fieri oporteat.* Pleraq; *etiam huic* Pontificio *iure tributa ſunt, ut* Aul. Gellius *in commētarijs* Noctium Atticarum *ſcriptum reliquit.* Equo *enim uehi* Flaminem *eſt religio.* Item *iurare* Dialem *fas nūquam eſt.* Ignem *è flamma, niſi ubi ſacrum eſt, efferri ius non eſt.* Vinctum, *ſi ædes eius introierit, ſolui neceſſarium eſt: & uincula per impluuium in tegulas ſubduci, atque inde foras mitti debent.* Nodum *in apice atque in cinctu, neque in alia parte ullum habet.* Si *quis ad uerberandū ducatur, ſi ad pedes eius ſupplex decubuerit, eo die uerberari piaculum eſt.* Capillum Dialis, *niſi qui liber eſt, non detōdet.* Capram, *& carnem incoctam, & hederam, & fabam, neque tangere* Diali *mos eſt, neque nominare.* Propagines *è uitibus altius prætentis non ſuccidet.* Pedes *lecti in quo cubat, luto tenui circūlitos eſſe oportet, & in eo lecto cubare aliquē fas non eſt.* Vngues Dialis *& capillorū præſegmina ſubter arborem ilicem terra operiuntur: neque ad eius lecti fulcrum capſam eſſe cum ſtrue atque ferro fas eſt.* Dialis *quotidie feſtalis ſine apice, ſub dio autem eſſe licitum nō eſt, ſub tecto utiliter etiam, & à* Pontificibus *conſtitutum.* Farinā *fermento imbutam attingere fas non eſt: neque tunicam intimam, niſi in locis exuiſſe ſub cælo, tanquā ſub oculis* Io-

uis

uis nudus ne ſit. In *cõuiuio eius haud quiſquam niſi* Rex *ſacrificulus accubabit*. Matrimonium Flaminis *niſi morte dirimi non eſt fas*. Locum *ubi buſtum ſit, nunquam ingreditur*. Hos Flamines *quum ab initio conſecrãtur, captos duci à* Patribus *uelut ab hoſtibus, mos fuit*. Totidem *uerò* Flaminibus, *quot deos colerent, uſos ueteres* M. Varro *in his libris, quos inſcripſit de origine linguæ* Latinæ, *teſtis eſt, ut* Dialem, Martialem, Quirinalem, Vulcanalẽ, Furuialem & Falacrum, & *præterea complures: qui, ut noſtrûm inter ſacerdotum gradus nonnihil intereſt, ut* Epiſcopum, Archiepiſcopum, Cardinalem, Patriarcham, *et* Metropolitanũ: *ita apud illos* Flaminũ, Protoflaminũ, & Archiflaminum *differẽtiam fuiſſe idonei teſtes ſunt*.

De Veſtalibus Virginibus. Cap. 6

Dionyſius lib.2. Gell. cap.12. lib.1. Plura Ouidius 6. Faſt. ibi, Veſta faue. Lucretius lib.2. de rerum natura, uerſu 63. Quare magna, &c. Auguſtinus cap. 10. lib. 4. de Ciuit. dei. Seruius 11. Aeneid. ibi, Finitimos, &c. docet ubi uiuæ ſepeliebantur. Plutarchus problem. 99. ponit huius conſuetudinis cauſam.

VESTALIS *originẽ cultus, quẽadmodum pleraque omnia*, Numa Pompilius *intulit: etſi eius initia uſqueadeo uetera ſunt, ut ex* Troianis *ad* Albanos Aenea *duce longe commigrauerint: cuius rei meminit* Virgilius *his uerſibus*, *Virgilij locus Aen.2.*

Sic ait: & *manibus uittas*, V*eſtámque potentem*,
Aeternúmque *adytis effert penetralibus ignem*.

Deæ *huic* V*eſtæ, quam terram eſſe, eandémq; deorũ matrem uolebãt, perpetuò uigil ignis conſecrari ſolebat*. Eius *obſeruationi ac cultui pleræq; uirgines è primoribus* Pa-

trũ electæ, præfici: quarũ negligẽtia ſi fortè ſanctus ignis reſtinctus eſſet, flagris à Põtifice Max. *cædi iubebãtur: ut à* P. Licinio Craſſo Põtifice Max. *in eã quæ negligentius ignem cuſtodierat animaduerſum,* Valerius *ſcriptũ reliquit.* Inceſti *uerò crimine damnatã, uiuam ſuffodi inſtitutum eſt.* Virginẽ Veſtalem, *ut* Labeo Antiſtius *ſcripſit, minorem quàm ſex annis, maiorem quàm annis decẽ natam, negauerunt capi fas eſſe.* Item *quæ non patrima ſit, & matrima.* Itemque *& quæ lingua debili, ſenſuq; aurium diminuta eſſet, aliáue corporis labe inſignita ſit.* Itẽ *cuius parẽtes, alter ambóue ſeruitutem ſeruierint, aut in negotijs ſordidis uerſantur, eámue cuius ſoror ad id ſacerdotium lecta ſit, excuſationem mereri aiũt.* Itẽ *cuius pater* Flamen *uel* Augur, *aut qui* Decemuir *ſacris faciundis, aut qui* Septemuir *epulonum, aut *alius eſt.* Sponſæ *quoque* Pontificis, *&* Regis *ſacrorum filiæ, uacatio à ſacerdotio iſto tribui ſolet.* Neque *eius legendam filiam, qui domicilium in* Italia *non haberet, conſtitutum eſt, ut* Capito Atteius *ſcriptum reliquit: & excuſandam eius qui liberos tres haberet:* Item *edicto* Prætoris *uirginem* Veſtalem Dialémue *non cogi ſæpe inſcriptũ eſt.* Verba Prætoris *hæc ſunt:* VIRGINEM Veſtalem, *&* Flaminem Dialem, *ait præco, in omni mea iuriſdictione iurare non cogam.* De *eligenda autem* Virgine Veſtali *hæc obſeruata ſunt:* Lege Papia *cautũ eſt, ut arbitratu* Põtificis Maximi *uiginti è populo uirgines legerẽtur, ſortitioq; ex hoc numero fieret in concione.* Cæterùm, *inquit, ea lex uetuſtate, ut pleræque aliæ, exoleuit: ſatisque ei electioni fieri cœptum eſt, ſi quis honeſto loco natus* Põtificem Maximum

Valerius Max. lib. 1. tit. 1.

**Salius.*

ximum adeat, offeratque ei ad ſacerdotium filiam, cuius duntaxat ſaluis obſeruationibus, religionis ratio haberi poßit: gratiam enim Papiæ *legis per ſanctum fieri aiunt.* H*anc uirginem à* Pontifice M*aximo, uelut ab hoſtibus capi moris fuit.* V*erba autẽ quibus tũc* Pontifex *utitur, hæc ſunt:* SACERDOTEM V*eſtalẽ ſacra facere quæ iuſſi, pro populo* Romano, Q*uiritibusq;, uti optima lege fuit, ita te* A*mata capio.* A*matæ enim nomine appellari omnes conſueuerunt, quòd ea quæ prima capta eſt à* N*uma* R*ege, fuiſſe hoc nomine perhibeatur.* S*imul atque igitur capta, atque in ea arce* V*eſtæ deducta eſt, ilico ſine emancipatione, ac capitis diminutione, exit patriam poteſtatem, & ius teſtamenti faciundi adipiſcitur.* I*n commentarijs autem* L*abeonis, quos ſuper duodecim tabulas cõpoſuit, ita ſcriptum repertum:* VIRGO V*eſtalis, neque hæres eſt cuiquam inteſtato, neque inteſtatæ quiſquam, ſed bona eius tum redigi in publicum aiunt.* *Amatæ nomen.*

De Salijs Marti dicatis. Cap. 7.

Sumpta ex 2. Dionyſii & primo Liuij. ſeruio 8. Aeneid. Ouid. 3. Faſtorum, ibi, Quis niſi. Lege Acronem 36. & 37. primi Carmi. Plura Plutarchus in uita Numæ. Valerius titulo 1. lib. primi. cap. 2.

INTER *cætera ſacrorum genera inſtituta à* N*uma* R*ege, à poſteris etiam in honore habita, id quidem in minoribus fuit, quod* M*arti ſcilicet* G*radiuo uouit.* D*uodecim enim ad hæc uiros legit, quos à ſolenni ſaltu, quo in ſacris utebãtur,* S*alios appellauit.* H*is alios duodecim* T*ullus* H*oſtilius mox adiecit, quũ* R*omanis in aciem contra* F*idenates eductis,* A*lbani à* R*omanis per ſpeciem proditionis, duce* M*etio defecêre.* D*atum autem his ſupra tu-*

nicam inſigne, æneū pectori tegmen, cæleſtiáq; arma quæ Ancylia uocãtur Ancylia, portare, ac per urbē canētes carmina, cū tripudijs ſolenníq; ſaltu incedere: inſtitutūq;, ut in finē Mamurius omniū carminū ſuorū, Mamuriū appellarēt. Hūc Mamuriū inclytū ea tēpeſtate fabrū fuiſſe, & quū Ancyle cælo lapſum eſſet, Numa Põpilio Quiritibusq; rem diuinã agentibus, huic Mamurio negotiū datū eſſe, cõplura huius ſimilia ancylia effingendi, tradūt. Quod quidē opus quū ille exquiſitiſsima abſoluiſſet arte, optionē, utrū à ſe uellet poſtulari, artifici Numã obtuliſſe, quod ex eo peteret, exhibiturum: artificē uerò non pecuniã, ſed gloriam pro mercede petiſſe, ꝙ nomen eius à Salijs in finē quorumlibet carminū recitaretur: idq́ue per multa tempora in ſacris & comitijs (ut ait Liuius) obſeruatū eſt. Eo autē huius ordinis ſacerdotium numero creuiſſe, ut ad collegium, & collegij ſacerdotum magiſtratum redactum fuerit.

De collegio Pontificum, & Pontifice Maximo. Cap. 8

Vltra ea quæ ſcribit Liuius in primo, & Dionyſius in ſecundo, lege apud Plutarchum in uita Numæ.

PONTIFICES, ut pleraq; alia ſacerdotia, ab ipſo Numa ortos, apud Liuiū ſatis cõſtat: eoſdē diu præterquã à Patribus creari nõ licuit. Fuerūt autē ab initio hi numero quatuor: poſtquã uerò maximorū quorumq; honorum partē plebs tribunitijs rogationibus obtinuit, ad ſacerdotia quoq;, ſacroſanctasq́; poteſtates patere ſibi aditū uoluit. Quatuor ergo alios creari ex plebe Põtifices placuit, M. Valerio et Q. Apuleio cõſulibus. Omnibus unus præfectus fuerat à Numa Põpilio, íſq; Pontifex Max. appellabatur. Hic habet ex ſe ſacra omnia exſcripta exſignataque,

taq́;,quibus hoſtijs,quibus diebus, ad quæ templa, ſacra fieri deberent: eiuſmodiq́; diuinis in rebus, unde erogãdæ pecuniæ ſumptus fieri debeat, curæ Pontifici *eſt: cæteraq́; omnia ſacra publica,priuatáque ſcitis* Pontificis *ſubiecta ſunt.Quũ uerò de religione,déque ſacris diſſentio eſt,populus illũ cõſulere pergit.* Perutile *illud fore ratus eſt* Põpilius,*eius ſacerdotij author,ne ius diuinũ,negligẽdo patrios ritus,peregrinosq́; aſciſcẽdo, turbaretur : nec cæleſtes modò ceremonias edocere,ſed iuſta quoque funebria, placandosq́; manes eiuſdẽ* Põtificis.*A*pud *eũ quoq; tabula eſſe dicitur,in qua* Solis *&* Lunæ *defectus, quoties lumini caligo fit,& anni,menſiũ,faſtorúmq; ratio perſpicitur.*Pontifices,*ut* Varro *ait,*Q.Mutius Scæuola *à poſſe & facere appellatos eſſe dicere ſolebat:ſed ea denominatio à* M.Varrone *haud ſatis probari uidetur.Nã et à põte,et à facio,*Põtifices *appellatos putat,eo ꝙ ab his primũ pons* Sublicius *factus,ac ſæpe reſtitutus eſſe perhibeatur.* *Pontifices unde appellati.*

De Fœciali *ſacerdote.* Cap. 9

Ex Plutarcho proble.62. Gellio cap.4.lib.16.Dionyſ.lib.2. Seruio 9.Aeneid.ibi,Principium.Liuius ferè ad uerbum ſcribit hæc omnia.

FOECIALIS *ſacerdotij nuſquam apud* Romanos *uetuſtiorem uſum fuiſſe,quàm* Tullo Hoſtilio Romæ *regnãte,reperi: quẽ tamen ut ab* Hoſtilio *creatũ non affirmauerim , ita ne quidẽ negauerim à* Numa Pompilio *omnium religioſiſsimo* Rege *creari potuiſſe.*Vtcunq; *id tãdem fuerit,de nomine prius,q̃ de* M. Valerio Fœciali *regnãte* Tullo Hoſtilio,*apud* Liuiũ *mentio eſt.*Fœcialis *uerò partes in eo uerſabantur, ut fidei publicæ inter populos præeſſet, neque iuſtum aliquod bellum fore cẽſebatur,ni-* *Fœcialis munus.*

Fœdera unde appellata.

ſi id per Fœcialem *fuiſſet indictũ. Quũ uerò pugnare deſitũ eſt, fœdere fides pacis cõſtituebatur, quæ fœdera aliũde fidera appellata ab* Ennio, *quòd fidei faciundæ cauſa*

**Introducta, aliâs.*

**traducta ſunt,* M. Varro *teſtis eſt,* Fœcialem*q́ue ipſum à fide & faciendo dictum eſſe idem exiſtimat.* Forma *uerò*

Feriẽdi fœderis ritus.

feriẽdi per Fœcialem *fœderis huiuſmodi eſt, qua nulla (ut* Liuio *placet) uetuſtior eſſe memoratur.* Fœcialis, *inquit,* Regem Tullum *ita rogauit:* IVBESNE *me* Rex *cũ* Pa*tre patrato populi* Albani *fœdus ferire?* Iub*ẽte* Rege: *Sagmina, inquit, te* Rex *poſco.* Rex *ait,* Pur*ã tollito.* Fœcialis *ex arce graminis herbam puram attulit, poſtea* Regem *interrogauit:* Rex, *faciſne tu me regiũ nuntiũ* Pop. Rom. *Quiritium?* Rex *reſpondit,* Q*uod ſine fraude mea,* Pop. Romani *Quiritiúmue fiat, facio.* Fit *ergo tunc fœdus, multiſq; id uerbis peragit.* Legibus *inde recitatis,* AVDI, *inquit,* Iupiter, *audi* Pater *patrate populi* Albani, *audi populi* Albane, *audi: ut illa palàm prima poſtremáue ex illis tabulis ceráue recitata ſunt ſine dolo malo, útq; ea hodie rectiſſime intellecta ſunt, ſic illis legibus* Po. Romanus *prior nõ deficiet:* Si *prior defecerit, publico cõſilio, dolo malo, tu illo die* Iupiter *ita* Po. Roman*ũ ferito, ut ego hũc porcum hodie feriã: tãtóque magis ferito, quãto magis potes polleſq́ue.* Vbi *id dixit, porcũ ſaxo ſilice percuſſit.* Eodem *modo pars altera per ſuũ ſacerdotẽ, ſuumq; dictatorem peragit.*

Belli indicendi mos.

Q*uũ autẽ bellum per* Fœciales *indicũt, hoc more utũtur:* Fœcialis *haſtã ferratã, præuſtam, aut ſanguineam ad fines eorũ quibus bellũ indicit, defert: nec minus puberibus tribus præſentibus abijcit,* QVOD *populi priſcorum* Latinorũ, *hominéſue priſci* Latini *aduerſus*

populum

populum Rom. *Quiritiũ fecerunt, deliquerunt, quòd populo* Rom. *bellum cũ* Latinis *priſcis fieret, ob eam rem ego populusque* Ro. *populo priſcorum* Latinorũ, *hominibusq;* Latinis *bellum indico, facioque.* Vbi *dixit, haſtam in fines eorum emittit, ex quo bellum iuſtum eſſe intelligitur.*

De *ſacerdotio* Patris *patrati.* Cap. 10

Hæc & plura ſcribit Liuius libro primo. Seruius circa principiũ noni Aeneid. ſcribit Patrem patratum fuiſſe principem fœcialium. lege Gellium cap. 4. lib. 16. & Plutarchum problem. 62.

PATRIS P*atrati ſacerdotium, etſi apud* Liuium *à* Fœciali *haud differre uidetur, aliquãto etiam longè abfuiſſe apparet: tamen quòd & nomen iſtius, illiusque, atque officium nonnihil intereſſe uideatur, utique & de utroque ſeorſum dicere uiſum eſt.* Vtcũque *eſſet, his deſcriptis non certe** *officit immoueri, ſed partes plures duntaxat aſcripſerim.* Patris *patrati uſus eodem tempore, quo* Fœcialis *apud* Romanos *prodit: nam & in feriẽdis à* Fœciali *fœderibus,* Patris *patrati opera authoritáſque exigebatur.* Ad *patrandum enim, id eſt, ſanciendum iuramentum, ubi de fœderibus conuenerant, admitti conſueuere.* Creauit *autẽ* M. Valerius *primus* Fœcialis, Sp. F*uſium primum* Patrem *patratũ, eo bello quod* Tullus Hoſtilius *cum priſcis* Latinis *geſsit, uerbena caput capilloſq; tãgens.* Alias *præterea partes, ſcilicet repetẽdi,* Patri *patrato dedit* Ancus Martius, *eum morem ab antiquiſsima* Equiculorum *gente repetẽs.* Eius *rei formula antiquiſsima eſt huiuſcemodi:* Legatus *idémq;* Pater *patratus, ubi ad fines eorum uenit unde res repetũtur, capite uelato (filum lanæ uelamẽ eſt)* AVDI Iupiter, *inquit, audite fines*

**Officio immutauerim, aliàs.*

Patris patrati partes.

cuiuſcunque ſint gentis numina, audiat Fas. *Ego ſum publicus nuntius* Po.Ro. *pie iuſtéque legatus uenio, uerbis meis fides ſit.* Peragit *deinde poſtulata, inde* Iouem *teſtem facit:* S I *ego iniuſte impiéque illos homines, illasque res dedier* Po.Ro. *mihíque expoſco, tum patriæ cõpotem me nunquam ſinas eſſe. H*æc *quum fines ſupra ſcandit, hæc quicunque ei primus uir obuius fuerit, hæc portam ingrediens, hæc forum ingreſſus, paucis uerbis carminis, concipiendíque iuriſiurandi mutatis, peragit. Si non dedũtur quæ expoſcit, diebus tribus & triginta (tot enim ſolẽnes ſunt) peractis, bellum ita indicit:* A V D I I*upiter, & tu* I*uno, ac* Q*uirine, dijque omnes cæleſtes, uos terreſtres, uóſque inferni audite.* E*go uos teſtor (populum illum quicunque eſt, nominat) iniuſtum eſſe, neque ius perſoluere.* S*ed de iſtis rebus in patria maiores natu cõſulemus, quo pacto ius noſtrum adipiſcamur.* C*um his nũtijs* R*omam ad conſulendum redit.* C*onfeſtim rex, dictator, conſul, ſiue quis alius* S*enatum habuerit, ex his fermè* P*atres cõſulit uerbis:* Q V A R V M *rerum, litium, cauſarum condixit* P*ater patratus* P*o.*R*o.*Q*uiritiũ* P*atri patrato priſcorum* L*atinorum, hominibusque priſcis* L*atinis, quas res nec dederunt, nec fecerũt, nec ſoluerunt: quas res fieri, dari, ſolui oportuit.* D*ic (inquit ei, quem primum ſententiam rogat) quid cenſes?* T*um ille,* P V R O *pioque duello quærendas cenſeo:* I*taque conſentio conſciſcóque.* I*nde alij ordine rogabantur: quandoq; pars maior eorũ qui aderant, in eandem ſententiam ibant, bellum erat conſenſu fieri ſolitum, ut* F*œciales in iactu haſtæ, ut dictum eſt, bellum indicerent.*

De *ſacro-*

De Sacrorum Rege. Cap. 11

Ex Liuio in princip. ſecundi. Plura Dionyſius in princ. 5.

REX *ſacrorũ, qui & Sacrificulus dicitur, creari cœptus eſt* Iunio Bruto & M. V*alerio primis conſulibus*. E*ius creandi occaſionem dedit, quòd quum nuper exactis regibus pleraque ſacra à ſolis regibus obiri conſueta, regum exactione uacare uiderentur, ídque moleſte admodum populus ferret, utpote quòd cultui diuino regũ exactione uideretur derogatum,* S*acerdotem creari placuit: quem, quo minus eidem authoritatis *ineſſet, regio nomine decorarũt, ſacrorum* R*egem appellantes.* S*ubiecerunt tamen* Pontifici Maximo* *ne ſimilius dictioni fuiſſet ſuppoſitus, iam exacti reges, reducti reges eſſe uiderentur, uel crederentur.* Q*uæ uerò huic partes iniunctæ eſſent, nunc temporis minime reperiuntur.*

Sacrificulus.

**deeſſet, aliàs.*

**Ne ſi nullius ditioni, aliàs.*

De ſimulachri traiectione Matris deorum. Cap. 12

Sũpta ex Liuio lib. 9. 3. Decadis. Sillio in princip. 17. Plura Ouidius 4. Faſt. Multa ad hoc facientia ſcripſi in annotationibus Solini, cap. 7. De cauſa ſacerdotij ſpadonum, lege Naſonem 4. Faſto. ibi, Phryx puer. Aug. cap. 25. lib. 7. Ciuit. dei. Plura notaui in cõment. Claudiani lib. 2. in Eutrop. ibi, Labentem patriam.

GALLOS *quidem* Berecynthi*æ, ſiue illam deorum* M*atrem dicere mauis, dedicauit antiquitas: eámque religionem ut pleráſque alias, è* Phrygia R*omã reduxit: & eo quidem tempore, quo huiuſcemodi carmẽ ex libris Sibyllinis relatum eſt:*

M*ater abeſt, matrem iubeo* R*omane requiras:*
Q*uum ueniet, caſta eſt accipienda manu.*

H*oc reſpõſum quum diu torqueret* P*atres (quæ enim ma*

ter eſſet, aut unde petenda, nõ ſatis reperire poterãt Phy-*ſici)* Apollinis *oraculum conſultum miſêre: miſſi huiuſce-modi reſponſa attulerunt:* Diuûm, Apollo *inquit, arceſſi-te* Matrem, *quam* Idæo *quidem iugo reperietis.* Miſſi *ergo in* Aſiam *legati, datum negotium ut perquiſitum ac tan-dem compertum deæ ſimulachrum,* Romam *reducerent.* Sed *quum* Attalus *rex* Aſiæ, *cõperti à legatis ſimulachri traiectionem negaret,* Romanis *fruſtra iam abire parã-tibus, uocem eidem & creditam eſſe deæ ferunt,* Ipſa *in-quit, peti uolui,* Românque, *quod deorũ omnium dignũ domiciliũ eſt, deduci.* Quo *miraculo exterritus* Attalus, Romanis *ilico ſimulachri tranſlationem conceſſit.* Mari *ergo traiecto* Romam, *ut traditum eſt, cùm* Tyberi *nauis ſimulachro onuſta uectaretur, omni genere hominum ex urbe prodeunte cum carminibus, ſacriſque, in ſicco litto-re adhæſiſſe ferunt.* Et *quũ omnis multitudo funibus in-iectis, ſummo conatu adniteretur, nulla tamen ui auelle-re hærentem ualuit.* Erat *autem in turba* Romanorum Claudia Quinta Veſtalis *uirgo præſtantiſſimæ formæ, cuius exquiſito habitu, multiſque pleno illecebris, uiolatæ eius uirginitatis publica ſuſpicio circunferebatur.* Procu-*buit ergo puella ad pedes ſimulachri, orans obteſtanſque deam, ſi inquit,* Læſæ *uirginitatis me ream criminantur, tuum,* Dea, *teſtimonium, uti rem indices, quæſo: ut ſi tuo damnata teſtimonio* Dea *fuerim, admiſſa morte luam: ſin hac labe puram argueris, tum tu caſtiſſima caſtas ma nus proſequere obſecro.* Vbi *hæc dixit, reſte qua alliga-ta erat nauis, manu arrepta, puellæ admodum parum conantis facilè tractum proſequuta eſt hoc pacto in ur-*

bem

bem. Scipio Naſica ſolus dignus, cuius manibus tangeretur, reciperetur'que ſimulachrũ, iudicatus eſt. Datũ ergo Scipioni negotium, ut tẽplum deæ magnifice ſtrueret, & eius cultui ſacerdotes dedicaret, quos more deæ uetuſto, ſpadones oportebat, non alio pacto ad id ſacerdotium legendos. Cuius quidem inſtituti hoc in cauſa fuiſſe commemorant: Dilexiſſe Cybelem puerum quendam Phrygium, dilectóque hanc conditionem adieciſſe, ne caſtitate polluta admitteretur, puerum tamen nympham Sangaridem deperiſſe, & quum apud eam ſub arbore ei nymphæ dicata, una quieſcerent, nocte dormientes, deam, arborem cum ipſa nympha trucidauiſſe, adoleſcẽtem metu ferè exanimatum, in uicinum montem, cui nomen Dindyma eſt, confugiſſe: doloreq́ue amentem, pudoreq́ue admiſsi facinoris, membrum quo deliquerat, abſcidiſſe. Hac ratione facti dea memor, per eiuſmodi homines perpetuò ſibi miniſtrari uoluit. Gallorum uerò nomen à flumine Phrygiæ uetuſto, quod templo huius deæ uicinum eſt, tractum ferunt: cuius, ut ferunt, fluuialis undæ ea uis eſt, ut potantes inſanire compellantur.

Gallorũ ſacerdotũ origo.

De Duûmuiris ſacrorum. Cap. 13

Duûmuiri ſacrorum à Tarquinio Superbo creati ſunt, ut lib. 4. docet Diony. Gell. autẽ cap. 19. lib. 1. ait, Ad libros tres Sibyllinos, quaſi ad oraculum, quindecim uiri adeunt, quum dij immortales publice cõſulendi ſunt. De dedicatione ædis Caſtoris à Poſthumio, lege quæ ſcribunt Antonius & Marſus in fine 1. Faſto.

DVVMVIRI *ſacrorum, quantum monumẽta ueterum legendo conſequi ualui, ſacris libris legendis, carminibusque Sibyllæ, fatiſque Po. Ro. interpretandis præ-*

rant, ut Apollinis ſacrarúmq; ceremoniarum Antiſtites erant: & quoties prodigia magnos aliquos rerum euentus auſpicantia emerſiſſent, lectiſternijs ad puluinaria deorum factis, ut illorum minas auerterent, ſupplicijs ſacriſque placabāt. Eorum etiam ritu proſpere geſtis rebus decernebātur. Huius ſacerdotij nullam antè mentionem reperi, quàm tempore quo ædes Caſtori per filium Poſthumi ſecūdi Dictatoris qui tunc Duûmuir, dedicata eſt: Latino enim bello pater ipſe Dictator uouerat. Cæterùm quū multo tēpore duo ad hoc ipſum ſacerdotiū uiri creati eſſent, ac plebs de ſuo quoque corpore creare Conſules pergeret, neque ad idipſum ſatis uiriū eſſet, obtinuit tandem, ut qui Duûmuiri in eā diē creati fuiſſent, Decēuiri crearentur, quinque ex Patribus, totidē ex plebe electis. Quare ex Duûmuiris, Decemuiri appellari cœpti ſunt.

Decemuiri è Duûmuiris.

De Septemuiris epulonum. Cap. 14

Cice. 3. de Oratore dicit tres uiros Epulones à ueteribus pontificibus inſtitutos propter ſacrificiorum multitudinem. De horum epulis ſcribit Valerius in princip. 2. & Auguſtinus de Ciuit. Vide ſint'ne uera quæ Sypontinus de his aſſeruit.

SEPTEMVIRATVM epulonum, quanquam ut cõiectari poteſt, genus eſſe ſacerdotij præſumitur, ꝓpterea quòd quum de uacatione Veſtalis ſacerdotij agitur, filiæ Auguris, Decemuiri ſacrorū, Flaminis, Septemuiri epulonum ſacrorum, ab hoc ſacerdotio excuſationem mererentur, inter ſacerdotia hoc ipſum ſubiungitur. Vtcunque id fuerit, quoniam nihil quicquam de hac re mediocris etiam fidei authoritatiſque reperi, quod huic ordini officium commiſſum eſſet, auſus aſſerere non fui. Plinius

tamen

tamen quum eſſet orationem habiturus, quũ quaſi propter futuros aſtantes timeret, dixit: Stabat medio *Conſularis, modò* Septemuir *epulonum. Sunt adhuc* Romæ *in* Pyramide *quadrata inciſa hæc uerba:* Opus *abſolutum diebus* CXXX. *è teſtamẽto* C. *Cornelij* Tribuni *plebis Septemuiri epulonum.*

L. Feneſtellæ de Magistratibus Romanorum libellus alter.

SED *quoniã nunc de reliquis magiſtratibus qui ad religionem non pertinent, tractare intẽdimus: alij quidẽ omniũ magiſtratuum maiores, alij uerò minores ſunt.* Qui *maiores, quiue minores eſſent, paucis animaduertendũ eſt.* Nam Aul. *Gellius pleraq; hac in re ex* M. *Meſſalæ* Auguris *libris dicta reliquit, cuius uerba hæc ſunt:* Patriciorũ *auſpicia in duas poteſtates diuiſa ſunt: maxima ſunt* Prætorũ, *Conſulũ,* Cenſorũ: *neque tamẽ eorũ omnium inter ſe eadẽ, aut eiuſdem poteſtatis ſunt: ideóque collegæ nõ ſunt* Cenſores Conſulum *aut* Prætorum: Prætores *collegæ* Conſulum *ſunt; ideoque neque* Prætores *aut* Cõſules, Cenſoribus, *neq;* Cõſulibus Cẽſores *aut* Prætoribus *turbãt aut retinẽt auſpicia.* At Cẽſores *inter ſe, rurſus* Prætores, Cõſulesq; *inter ſe & uitiãt et obtinẽt.* Prætor *etſi collega* Cõſulis *eſt, neq;* Prætorẽ, *neque* Conſule

Gell. lib. 13. cap. 14.

iure rogare poteſt, ut quidem nos à ſuperioribus accepimus, aut ante hæc tempora obſeruatum eſt. Et *in commẽtario* 13. C. *Tuditani patet, quia imperium minus* Prætor, *maius habet* Conſul, & *à minore imperio minor, à maiore autem maior collega iure rogare non poteſt.* Nos *his temporibus* Prætores Prætore *creãte, ueterum authoritatem ſumus ſequuti, neq; his* auſpicijs in comitio fuimus.* Cenſores *æque non eodem rogantur auxilio, auſpicioq́ue, atque* Cõſules & Prætores. Reliquorũ *uerò magiſtratuum minora ſunt auſpicia: ideo illi maiores, hi minores magiſtratus appellãtur.* Maiores *cẽturiatis, inquit, comitijs fiũt: minoribus creãdis magiſtratibus tributis comitijs magiſtratus, ſed iuſtius curiata datur lege.* Ex *omnibus his* Meſſalæ, *uerbis, inquit, manifeſtũ fit, qui ſint minores magiſtratus,* & *quãobrem minores appellentur.* Sed & *collegam eſſe* Prætorẽ Conſuli *docet, quòd eodem auſpicio creantur.* Maiora *autem auſpicia dicuntur habere, quia eorum auſpicia magis rata ſunt quàm aliorum.* Conſul *ab omnibus magiſtratibus* & *comitiatum,* & *concionem auocare poteſt:* Prætor & *comitiatũ,* & *concionẽ non uſquequaq; auocare poteſt, niſi à* Conſule: *minores magiſtratus nuſquam neque comitiatum, neque concionem auocare poſſunt.* Ea *re, qui eorum primus uocat ad comitiatum, is recte agit.* Quoniam *bifariam cum populo agi non poteſt, nec auocare alius alij poſſet, ſi concionem habere uolunt, uti ne cum populo agant, quanuis multi magiſtratus ſimul cõcionem habere poſsint.* Ex *his uerbis* Meſſalæ *manifeſtum eſt, aliud eſſe* Cum *populo agere, aliud* Concionem *habere.* Nam Cum *populo agere, eſt*

* *Comitijs in auſpicio.*

Cu... lo...

eſt rogare quid populus ſuffragijs ſuis aut iubeat, aut uetet: Cõcionem autem habere, eſt uerba facere ad populũ, ſine ulla rogatione. Concionem habere.

De Senatorum origine. Cap. I.

Ex Dionyſio lib. 2. Liuio lib. 1. De ſenatoribus extat titulus 9. primi Digeſtorum. Plura Plutarchus in uita Romuli.

SENATORVM *originem à* Romulo *inſtitutã eſſe, nemo ambigit: quippe qui* Vrbis *parẽs & conditor, quũ iam nouam ciuitatem uiribus & robore iuuenum affatim à ſe munitam cerneret, haud minoris momẽti fore ratus, ſi eãdem conſilij ope fulſiſſet, ex primoribus patrum qui tunc aderant ciuibus, centum numero elegit, quos ob honorẽ* Patres, *ob ætatem* Senatores *appellauit: ut apud* Lacedæmonios, *Senes appellari eos, qui ſummũ quendam magiſtratũ gerunt,** C. *ait. Qui uerò ex his primoribus centum* Patribus *geniti ſunt,* Patricij *nũcupati ſunt.* Hũc *ordinẽ mox* Tullus Hoſtilius *expleuit,* Alba *à ſe diruta,* Albaniſque *in urbem inductis. Tum* Tullios, Seruilios, Quintios, Geganios, Clodioſq; *Senatores accepit.* Exactis *autem* Regibus, Brutus *conſul, exhauſtum bonis uiris ſenatum intuens, primores equeſtris ordinis adſcribi in ſenatores operam dedit, illoſque cõſcriptos patres appellauit: ex quo tempore* Patrum Conſcriptorũ *appellatio, locum habere inſtituit.* Penes *hos quidẽ* Senatores, *adeò ſemper totius* Reipub. *ſumma innixa eſt, ut ne* Reges *quidẽ,* Cõſules, *aut* Dictatores, *aut alius quiſpiam magiſtratus incõſulto* Senatu *quippiã moliretur, adeò ut quum* Tarquinius Superbus *pleraque præter* Senatus *authoritatẽ decerneret, tum demum amiſſo regio nomine,* Tyrannus

Patres. *Senatores.* **alij habẽt Cicero.* *Patricij* *Patres conſcripti.*

appellaretur. Senatores uerò triplicis ordinis fuiſſe reperi: alij enim Patricij, alij Pedarij, nõnulli uerò Conſcripti appellabantur. Patricij ſunt hi maxime, qui centum illis patribus à Romulo lectis geniti ſunt. Conſcripti uerò Senatores, hi qui Regum, Cõſulum, Cenſorúmue decreto in Senatum lecti ſunt. Pedarios autem Senatores uarijs rationibus appellatos inuenio. Alij enim quòd hi non haberent ſententiæ dictionem in Senatu, ſed in aliorũ ſententias pedibus irent, dictos Pedarios putant. Alij, quòd eßet pleriq;, qui magiſtratus curules adepti, ſella curuli in Senatũ ueherentur, qui uerò pedibus iter facerent, Pedarij nominabantur. M. autem Varro equites quoſdã eſſe ait, quibus amplioribus magiſtratibus functis, nondũ tamen à Cenſoribus in Senatores lectis, non eſſet ius dicendæ in Senatu ſententiæ, quum tamẽ in Senatum uenire liceret, ſed quas ſententias principes dixerant, in eas deſcendebant. De ordine uerò ac ratione conſulendi Senatus, quæ huc uſq; reperi, ea potißimum adducam: Aliquãdo enim primò rogari mos fuit, qui princeps in Senatu à Cenſoribus poſitus fuerat: nõnunquã uerò ut etiam hi prius rogarentur, qui Conſules deſignati eſſent, inſtitutũ eſt. Cicero autem in eo libro, quem inſcripſit Catonẽ maiorem de Senectute, tantùm aliquãdo ſenectuti honoris tributũ ſcribit, quòd ut quiſque natu grandior eſſet, ita prior in Senatu ſententiam rogaretur. Vſu tandem introductum eſſe dicitur, ut quem Cõſul ipſe rogaſſet, is prior ex ſentẽtia uerba faceret: aliũ tamen quàm conſularẽ uirum rogari fas fuiſſe negant. Ex qua ſane cõſuetudine C. Iulius Cæſar in eo conſulatu, quem geßit cum M. Bibulo, tres

duntaxat

Patricij.

Conſcripti.

Pedarij.

Ordo cõſulẽdi Senatus.

duntaxat uiros extra ordinem rogaſſe dicitur, M. *Craſſum,* Cn. *Pompeiũ, &* M. *Catonẽ. Poſt* M. *Craſſum,* Cn. *Pompeiũ, ubi filiam illi in matrimonio collocauit, rogare primùm cœpit. Quum uerò* M. *Catonẽ rogaret, atq; idem quum cõſulebatur de* Repub. *nimis fortè diceret, longioréque proinde oratione uteretur, qua omne ferè tempus quod eſt habẽdũ* Senatui, *tereret, Cæſar uiatorẽ uocauit,* Marcumq; *Catonẽ, quoniam finem non faceret, prehendi loquentem, & in carcerẽ trahi iuſsit. Catoni, quũ imperio parêret,* Senatus *conſurrexit, & ad carcerẽ proſequebatur. Cuius rei quaſi inuidia motus Cæſar, deſtitit, atq; emitti iuſsit. De more autẽ habẽdi* Senatus M. *Varro rogatu* Põpeij, *librũ edidit, quũ ille primùm* Conſul *cũ* M. *Craſſo fuiſſet deſignatus. Creditur quia foris militiæq; ad eam ætatem occupatus, uellet ciuilis cõſuetudinis, cuius expers erat, fieri peritior. Sed eũ librum in ipſa* Var*ronis ætate periiſſe, idem ipſe in epiſtola ad Oppianũ ſcripſit: qua in epiſtola multa ſcribere* Varronẽ *id genus* Au*lus* Gellius *in cõmentarijs* Noctium Atticarũ *refert. Primùm ibi ſcriptum fuiſſe, per quas perſonas haberi* Sena*tum liceret, nominat* Dictatorẽ, Conſulem, Prætorẽ, Tri*bunũ plebis,* Interregẽ, Præfectũ *urbi, neque ullis alijs ius fuiſſe* Senatũ *frequentẽ fieri iubere aſſerit.* Addit *deinde extraordinario iure* Tribunos *quoque militares, qui pro* Cõſulibus *eſſent: item* Decemuiros, *quibus imperiũ conſulare tum eſſet: item* Triumuiros Reipub. *cõſtituendæ cauſa creatos, conſulendi* Senatum *ius habuiſſe.* De Præfe*cto urbi* Latinorum, *utrum* Senatum *habere liceret, non ſatis conuenire ait, qui licere negauit, quòd ne ille qui*

Varronis liber de more habendi Senatus.

Gel. lib. 14. cap. 7.

dem Senator ſit: proinde ius dicendæ in Senatu ſententiæ non habeat, in rationem adducunt, eáque ætate, quæ nõdum Senatoria ſit, creari. M. autẽ Varro, & Atteius Capito ius eſſe Præfecto urbi Senatus habendi aiunt, quãdoquidem & Tribuno plebis, quanquam non eſſent Senatores, ante * Accinium plebiſcitum ius Senatus habendi eſſet. Scripſerat etiam de interceſsionibus, illis uidelicet ius intercedẽdi fuiſſe, qui uel ea poteſtate, uel maiori fuiſſent ijs qui ſenatuſconſultum, aut plebiſcitum uel aliud decretum rogarent. De loco habendi Senatus, aut ſenatuſcõſulti rogãdi, niſi in locis per Augures conſtitutis, quæ templa appellabant, haberi rogariue poſſe negabãt. Vnde & in curia Hoſtilia, in Pompeia, & poſt in Iulia, quũ profana eſſent loca, templa per Augures ſunt conſtituta, ut in ijs ſenatuſcõſulta more maiorũ iuſta fieri poſſet. De tempore uerò habendi ſenatus, ita diſſerit: Ante exortũ, inquit, ſolem aut poſt eius occaſum, Senatuſconſultum irritum eſſe. Opus etiam Cenſorum fuiſſe, per quos, & quo tempore factum eſſet ſenatuſconſultum. De ætate autem Senatoria etiam adoleſcentibus Senatorũ Senatũ ingredi licuiſſe, ueterum monumenta legentibus apparet. Quo minus uerò tandem in Senatum illi ætati uenire liceret, Papyrij prætextati factum in cauſa fuit, ut Valerius Maximus ſcriptum reliquit. Tunc igitur conſtitutum, ne cui paucioribus uiginti & quinque annis nato Senatum ingredi liceret, ut eſt apud Plutarchum in uita Magni Põpeij. Idem apud ius ciuile Romanorum, quo nos etiã nunc tempore utimur, facilè conſpicari licet. Qui uerò Senatum habiturus eſſet, auſpicari primò, atq; immolare hoſtiam

debere,

Margin notes: * Attiniũ aliâs. — Locus Senatus habendi. — Tempus habẽdi Senatus. — Senatoria ætas.

debere, idem Varro cēſebat. Docuit & de diuinis rebus, prius q̃ de humanis ad Senatū eſſe referendum. Itē ſenatuſconſulta duobus modis fieri, aut per diſceßionē, ſi cōſentiretur: aut ſi res dubia eſſet, per ſingulorum ſententiam. De pignore quoque capiendo: de multa irrogãda Senatori, qui quo tempore in Senatum uenire debuit, non interfuerit. Quantum uerò ad Senatorum familiam pertinet, Senatoriarum perſonarum appellatione, & uxores cōtineri decretum eſt. Adoptiuos autem filios, etſi antequam patres in Senatum eſſent ducti, ſeſe in adoptionem dediſſent, Senatores eſſe placuit. Si quis autem ex Patriciorum ordine, Plebeio homini ſe in adoptionē dediderit, Patriciū tamen manere cautum eſt: quam legem ea tēpeſtate nullam fuiſſe arbitror, quū P. Clodius uir Patricius, quo tēpore tribunitia poteſtate fungeretur, qua aduerſum Ciceronem factione uteretur, plebeio homini ſe adoptandū præbuit. Contrà, Senatorum filiæ, niſi quæ Senatorijs hominibus nuptui traditæ eſſent, clarißimarum fœminarū nomine non continerentur. Senatoris uerò filium à patre emancipatum, etſi filij nomen iure ciuili amittit, Senatoriam tamen retinere dignitatem creditur. Poſthumi autem, quanuis poſt patris mortem naſcuntur, Senatorij tamen homines appellabantur: eum uerò qui poſtquam pater Senatu motus eſt, concipitur, & naſcitur, non eſſe Senatoris filium Proculus & Pegaſus opinabantur. Si quis uerò antè conceptus fuerit, quàm eius pater Senatu moueretur, nō nocebit filio caſus patris, quo minus Senatoris filius cēſeretur. Sed ſi pater antequã cōciperet filiū, Senatoriã dignitatē amiſerit, ac deinde deceſſerit, filij autē in

Senatoriæ perſonæ. In pand. lib. I. tit. de Senatoribus hæc traduntur.

aui poteſtate Senatoris reciderent, etſi non quaſi Senatore patre nati uideantur, Senatorij tamen eſſe cenſebantur. Mulieres autem Senatoribus primò, deinde inferioris ſortis hominibus matrimonio collocatæ, clariſsimarũ ordinis non ſunt. Itaque impetrare pleræque à principibus ſolent, ut nuptæ iterũ inferioribus uiris, in Senatoria nihilominus maneant dignitate; ut dicitur Diuum Auguſtum Iuliæ Mammeæ cõſobrinæ ſuæ indulſiſſe. Senatores uerò Senatorio ordine amotos, quanuis capite nõ minuantur, & ciuitatem retineant, iudicare tamen ac teſtimonium dicere prohibet lex Iulia repetundarum.

De Tribunis Celerum equitum. Cap. 2

Dionyſ. lib. 2. Liu. lib. 1. Plutarc. in uita Romuli. Quidã exiſtimant Luceres à Lucumone deo denominatos. Feſtus autẽ Pompeius à Luceo Ardeæ Rege, quòd auxilio fuit Romulo aduerſus Tatiũ bellanti.

TRIBVNOS Celerum equitum primus Romulus creaſſe fertur, quum tres equitum centurias, quarum opera in omnì Reipub. diſcrimine uteretur, adſcripſit. Eas centurias, Ramnenſium, Tatienſium, Lucerũ appellauit: Ramnenſium à Romulo, Tatienſium à Tatio: Lucerũ uerò denominatio, ut Liuio placet, incerta eſt. Quos autem tertios his præfecit uiros, quos ex tribus elegit tribubus, Tribunos nominauit. Fuiſſe autem numero trecentos ait equites, eô quòd ſingulis curijs, quæ triginta erãt, decem adſciuerit. Quòd uerò celeriter accurrere eos uoluit, ſi quando Reſp. illorum opera indigeret, appellari Celeres uoluit. Sunt etiam qui à Celere quodã, qui primus ijs ordinibus à Romulo præfectus fuerit, Remi interfectore hoc nomen inditũ eſſe opinentur, ut Ouidius in libro Fa- 4. Faſt.
ſtorum

ſtorum ſignificare intelligitur.

De *Quæſtoribus.* Cap. 3

Quare autem creati fuerint, docet Pomp. tit. 2. 1. Digeſt. ponit autẽ Quæſtorũ genera duo. Primum eorum qui pecuniæ: ſecundum eorum qui capitalibus rebus præeſſent. eorũ officium narrat Vlpianus tit. 13. 1. Digeſt. Lege Varronem lib. 1. de lingua Latina.

QVAESTORIBVS *creandis origo uetuſtiſsima eſt, & ante omnes penè magiſtratus:* Iunius *certe* Gracchanus *in eo libro, quem de temporibus ſcripſit, ipſum etiam* Romulum *&* Numam, *duos habuiſſe* Quæſtores, *quos non ſua uoce, ſed populi ſuffragio creatos, ſcriptum reliquit. Cæterum ut* Romulum *Quæſtores habuiſſe non uſquequaque notum eſt, ita* Tullum Hoſtilium Regem *Quæſtores habuiſſe conſtat. Quod uerò publicæ quærendæ pecuniæ præpoſiti eſſent, appellatos aiunt. Quæſtorum uerò ærarij, & urbanæ pecuniæ curã agere,* Pro*uincias partim exigẽdis uectigalibus ſortiri, plerique (ut* Gracchanus *dixit) epiſtolis in* Senatu *legendis occupari.* Iique *nuncupati* Candidati Principis. Nonnunquam *autem maleficia conquirere Quæſtoribus negotium traditum eſt, ex quorum exercendis quæſtionibus, Quæſtores dictos fuiſſe,* M. Varro *opinari uidetur. Quæſtores ut ferè omnes reliquos magiſtratus, tam plebeios quàm patricios promiſcue creari obtinuit: quæ poteſtas quoniam minoribus adſcribitur, neque prehenſionem, neque uocationem habet.* Et *quemadmodum priuati, in ius ad* Prætorẽ *uocari ſolent, eadem gerendorum honorum, dicendæque in* Senatu *ſentẽtiæ, initium fuiſſe perhibetur.* Etiam *quia de capite ciuis* Romani, *iniuſſu populi nõ erat permiſſum*

Candidati principis.

Conſulibus dicere, propterea Quæſtores conſtituebantur à populo, qui in capitalibus præeſſent rebus. Ii *appellabantur Quæſtores parricidij, quorum & meminit lex duodecim tabularum.*

Quæſtores parricidij.

De Interregia poteſtate. Cap. 4

Ex Dionyſio lib. 2. & Liuio lib. 1. Plutar. in uita Numæ.

ROMVLO *ergo humanis iam rebus ſubducto, fluctuantibus* Patrum *animis, quo pacto* Rempublicã *procurarent, quem in demortui* Regis *locum ſuffecturi, aut quo tandem pacto eſſent, ne noua multitudo ſine* Rege *ac duce paßim uagaretur, ac uicinorum tãdem irritatis animis, urbem rectore uacuã uis aliqua externa adoriretur: difficultati rerũ conſulendũ rati, centum* Patres *decem decurijs factis, ſingulos ex ſingulis legũt, qui ſummæ rerum præeſſent.* Ex *ijs unum qui inſignibus imperij, & faſcibus eſſet, decernũt. Quinque dierum ſpatio finiebatur imperiũ: eóq; pacto uiciſsim inter ſe ſortiebãtur, dum orbe exacto annus circũageretur.* Sed *huius imperij quũ iã pertæſum uideretur, ac plebs pro uno* Rege *cẽtum ſortitam eſſe quereretur, audiréntque ea moueri* Patres, *qui uel imperium poſituri eſſe uidebantur, per ſpeciem beneficij ultro offerendum rati, ſummam poteſtatem populo permittunt, ſtatuúntque ne plus iuris ac poteſtatis futuro* Regi *permitterẽt, quàm apud ſe retinerent: ſimul decernunt, quem populus ipſe* Regem *iußiſſet, ita demũ ratus haberetur, ſi* Patres *authores extitiſſent.* Tum Interrex *cõcione aduocata,* QVOD *bonũ, fauſtũ, felixq; ſit, inquit, Quirites,* Regem *create: ſi dignum qui ſecundus à* Romulo *ſit, creaueritis,* Patres *authores fiẽt: atque ea cõditione*

Decuriæ Patrum. Ex Liuio.

Interrex.

ditione Regẽ *creabant, apud quem ſumma rerum erat.* D*um regia poteſtas uacans erat,*Interrex *appellabatur.* A*pud minores uerò* Romanorũ,*quũ* Reip. *cauſa abeſſent* Cõſules, *neque habẽdis comitijs intereſſe poſſent, ſiue uitio* Cõſules *creati eſſent, ſi* Dictatorem *comitiorum cauſa dici non placuiſſet, res ad* Interregẽ *deducebatur, ac per* I*nterregem conſularia comitia habebantur.*

De D*uûmuiris capitalibus.* Cap. 5

Liuius lib.1. Dionyſius autem lib.3.dicit cognitionẽ ſororicidæ permiſſam populo.Pomp.tit.2.primi Digeſt. Conſtituti ſunt, inquit, & Triûmuiri capitales,qui carceris cuſtodiã haberent,ut quum animaduerti oporteret,interuentu eorum fieret.Varro etiam meminit lib.1.de lingua Latina.

SI D*uûmuiratus capitalis repetere originẽ uolueris, uſque à* Tulli H*oſtilij* R*egis temporibus erit repetenda.* Is *enim bellum cum* A*lbanis geſturus, copias iam è cãpis in aciem eduxerat.* T*um* M*etius* S*uffetius* A*lbanorũ dux,* R*egẽ* R*omanorum ad colloquiũ uocauit:qui ubi in cõſpectum uenerũt,diu de conditionibus pacis inter eos agitatum eſt:hanc tandem conditionẽ inierunt:* E*rãt in exercitu* A*lbano tergemini fratres, qui* C*uriatij appellabantur,ut hi cum tergeminis* O*ratijs* R*omanis ferro dimicarent:utrius populi ciues uictores eſſent,is populus cum bona pace alteri imperaret.*A*rmati ergo hinc* O*ratij, illinc* C*uriatij,in campum prodeunt: diu uario marte pugnãt, ad extremum tres* C*uriatij, atque ij quidem omnes ſaucij,duos ex* O*ratijs obtruncant,tertio integro relicto.*I*uuenis ergo integer corporis animique uiribus, ne ſiſtendo tutari ictus nõ poſſet,ambire cãpum inſtituit : ex* C*uria-*

tijs, qui ualidior erat, metu exanimatum fugere ratus, perſequi illum, ægre licet, pergit. Oratius ubi alterũ longè ab alijs eſſe cernit, Curiatium aggreditur, parúmque ualidũ facilè obtruncat. Accurrentẽ fratri ferre auxiliũ, primo illo etiã infirmiorẽ et uix ſuſtinentẽ arma, facilius occidit. Tertiũ graui uulnere, metúque grauiore, minore negotio cõfodit. Iuueni ergo Oratio omniũ cõſenſu gloriosiſsimus triũphus decernitur. Triũphanti ergo cũ omne genus hominũ, tũ Oratia ſoror uenit obuiã. Hæc Oratia alteri ex Curiatiis fortè deſpõſata fuerat: quæ ubi cõſpexit occiſi nuper à fratre uiri pendentes ab haſta exuuias, lamentis & fœmineo eiulatu complebat omnia: cuius rei indignatione ſororẽ interfecit, ratus publicam læticiam turbaſſe. Triumpho ergo acto, Oratius ad Regem trahitur, in carcerem ſeruandus traditur: ergo omniũ ſententia Oratium damnat capite: ſed recens tam inſignis facti memoria permultum fauoris à Rege ipſo ſibi uẽdicat. Dilationẽ ergo iudicij Rex quæritans, tũ primùm Duũuiros creat, quæſtionẽ iudicij ab ſe ad illos reijcit. Quid plura? Duûmuiri plectendum capite Oratium pronuntiant: ſed Oratius ab illa ſententia populũ appellat. Res ad populi iudicium reijcitur. Tum uerò ſenis, orbíque trium liberorum parentis lachrymis, & pro cõcione orationibus acta, inſignis actæ rei recente memoria, reum iuuenẽ populus abſoluit. Tũ ergo Duûmuiris capitalibus initium eſſe cœpit, unius tamẽ argumẽto Triumuiri collegæ facti ſunt. Quod uerò capitalibus quæſtionibus praeſſent, & carceris rerum capitalium agerent cuſtodiam, Capitales appellati ſunt: cuius etiam magiſtratus in dãnatione C.*

**augmento*

Manlij

Manlij Capitolini opera uſum populum Ro. Liuius meminit. Eorundem interuentu Triumuirorum in eos qui cum L. Catilina coniurauerant, animaduerſum eſt, ut meminit Salluſtius.

De Præfecto urbis. Cap. 6

Quæ ſcribuntur hoc titulo, habentur ferè omnia ab Vlpiano titu. 12. primi Digeſt. Gellio cap. ulti. lib. 14.

DE PRAEFECTO urbis nuſquam antea quicquam reperitur, quàm de Sp. Lucretij, patris Lucretiæ præfectura: nõ tamen alios Reges præter Tarquiniũ Superbum, præfectos urbi creare potuiſſe negauerim. Quo ſeſe res uertãt, quum Regibus proficiſci opus foret, penes Præfectũ urbis ſumma rerum relinquebatur. Vbi autem imperium propagatũ eſt, totius Italiæ iuriſdictio ad Præfectum urbis delata eſt. Omnia enim crimina quæ per totã Italiam admittebantur, ut epiſtola diui Seueri ad Fabiũ Cylionem cautum eſt, Præfectus urbis ſibi uẽdicat. In initio uerò eius epiſtolæ ita ſcriptũ eſt: Quũ urbem noſtrã fidei tuæ cõmiſerimus, quicquid intra urbem admittitur, ad Præfectũ urbis uidetur pertinere. Sed & ſi quid intra centeſimũ lapidem admiſſum ſit, Præfecti urbis ad cognitionẽ pertinet. Si ultra centeſimum lapidẽ admiſſum fuerit, urbis Præfecti notio nõ erit. Audiet ſeruos qui ad ſtatuã cõfugerint, aut qui de dominis cõquerantur, quòd de ſuo peculio empti, non manumittantur. Audiet dominos egentes, & qui ſe ægros eſſe dicant, deſiderẽtque ſibi à libertis ſuffragium impendi. Relegandi etiam deportandique in inſulã, poteſtatem Præfectus cuiuſmodi obtinet. Si quis autem ſeruum ſuum in uxorem ſuam adulteriũ

Eadem ferè ad uerbum prodita in Pã. de offic. Præfect. urbis.

commiſiſſe aſſerit, apud Præfectum urbis erit audiendus. Neque eſt alienum ab eius poteſtate, ut coram ipſo interdicatur quod ui aut clàm exercetur. Solent item ad Præfectum urbis tutores curatoresq́; remitti, qui male in tutela curáque uerſati fuerant, quíque grauiore animaduerſione quàm ut ſuſpectorum crimen incurrãt, indigẽt: ſeu quos probari poßit, datis nummis tutelam occupaſſe, ſeu accepta mercede operam dediſſe, quo minus idoneus tutor aßignaretur alicui, uel conſultò circa edendum patrimonium eius quãtitatem minuiſſe, ſiue euidenti fraude pupilli bona alienaſſe. Id quoque iniunctũ eſt huic magiſtratui à diuo Seuero, ut mãcipia tueatur, ne proſtituãtur. Curare præterea Præfectus debet, ut nũmularij probe ſe agant circa ſuæ profeßionis negotia obeunda, tẽperẽtq́; ab ijs quæ leges nõ admittunt. Si autẽ patronus ſe à ſuo liberto aut contemni dixerit, aut cõtumelioſum ſibi libertum queratur, ſiue ſe cõuitium ab eo paſſum, liberóſue ſuos, uel uxorem, aut quid ſimile obiectum fuerit, Præfectus urbis adiri ſolet: & pro modo querelæ corrigere eũ, aut comminari, aut fuſtibus caſtigare, aut ulterius procedere in pœnam ſolet. Quòd ſi delatum ſe à liberto, aut contra ſe cum inimicis conſpiraſſe doceat: etiam in re tali Præfectus in eum pœnã cõſtituet. Cura etiã rei macellariæ omnis, ut iuſto pretio ueneat, ad officiũ Præfecti pertinet: & ideo forum boarium, ſuarium, piſcariũ, & olitorium ad eundem Præfectum pertinet. Ad tuẽdam quoque populorum quietẽ, diſpoſitos ſtationarios milites habere debet, curareq́ue ut ſibi quod ubique agitur, per delatores denuntietur. Poteſt etiam urbi interdicere negotiatione

tiatione, profectionibus, aduocationibus, & foro, ad tẽpus & in perpetuum. Sed quũ multo tempore Præfectus *urbi creatus fuerit, demum illius ditione delata ad* Prætorem, *& tranſlata,* Latinarũ *feriarũ duntaxat creari cœptus eſt.* Et *quum cæterorum omnium magiſtratuum fora quieſcerẽt, ſoli* Præfecto *urbi* Latinarum *ſubiacent, ne quis alteram magiſtratuum ſpeciẽ arbitraretur.* Pleraque *quæ ad* Præfecti *ditionem pertinere uidebantur, de induſtria omiſſa ſunt.*

De *Conſulibus.* Cap. 7

Sumpta ex fine primi Liuij, ex 4. Dionyſii, Pomp. tit. 2. primi Digeſt. De offi. Conſulis habetur. tit. 10. primi Digeſt. Auguſtinus cap. 16. lib. 3. Ciuitatis. Primi Conſules Calendis Ianuar. creati ſunt. Inde factum eſt, ut Ianuarius primus menſis anni à Romanis haberetur. Plutar. problem. 18.

CONSVLAREM *poteſtatem* Regiæ *poteſtatis exemplo accerſitam fuiſſe, uetuſtatis monumenta declarãt.* Exactis *enim* Regibus, *duo uiri creati ſunt, quibus præterquã quòd annuũ imperiũ datũ eſt, nihil aliud immutatum eſt.* Itaque *lictores, et trabeam, cæteráque* Regum *inſignia tenuere. quòd conſulere rempublicam deberent,* Conſules *appellauere.* Iniunctúmque, *ut omnium, quæ è republica fore arbitrabantur, diligenter curam agerent.* Primi *Cõſules poſt exactos* Reges *fuere* L. Iunius Brutus, *&* L. Tarquinius Collatinus. Brutus *cum collega egit, ut penes alterum duntaxat faſces forẽt: ne ſi penes utrũque populus cõſpexiſſet, duplicatum terrorem ex uno ad duos* Reges *quereretur.* XII *erant numero lictores, qui cum faſcibus uirgarum ſecurim cuique Cõſulum præfe-*

Conſules unde.

rebant. Quem numerũ lictorum collegiſſe Romulum *fe-
runt,eo quòd duodecim uultures in* Auẽtino *monte, quũ
augurijs cum fratre contenderet,inſpexit.* Nonnullis *au-
tem atque idoneis authoribus, hoc ut pleraq; alia,ſcilicet
apparitores, ſellam curulem, togam & prætextã, ab* E-
thruſcis finitimis populis adſciuiſſe ueriſimilius uidetur.
Ethruſcos *enim quum duodecim populis conſtarent,*Re-
ge communiter creato, unum lictorem Regi *ſingulos ex-*

Lictores unde.

*hibuiſſe.*Lictores *autem à ligando dictos exiſtimãt, quòd
quem* Conſules *prehẽdi ligaríque iuſsiſſent, præſtò eſſent
ad prehendendum, & uenientes* Conſulibus *obuiam, de
equo deſcendere iuberent.*Iunio *autẽ* Bruto *altero ex pri
mis* Conſulibus *in bello extincto,quũ ſolus* P. Valerius *in
conſulatu remanſiſſet: (hic enim in* Tarquinij Collatini
locũ ſuſceptus erat, quòd ille ob inuiſum Tarquiniorum
*genus, ſe cõſulatu abdicare cõpulſus eſſet) ut ſunt muta-
biles uulgi animi, in ipſum non inuidia modò,ſed ſuſpicio
etiam cũ atroci crimine oborta eſt:& quũ* Conſul *aduo-
cata cõcione ſe expurgaſſet,author eſſe inſtituit ferẽdæ le
gis,ut aduerſus oẽs magiſtratus eſſet prouocatio.ad popu
lũ.* Tũ *uerò cõſularis authoritas,regiæ poteſtati longe in-
ferior eſſe cœpit: ac libertatis iacta ſemina mirum in mo-
dum conualuiſſe uiſa ſunt.*Conſules *niſi à* Patribus *crea-
ri,quòd apud alios auſpicia non eſſent,religionẽ fore ali-
quando creditum eſt.* Profligato *tandem* Gallico *bello(eo*

Torquati cognomẽtum.

ſcilicet quo T. Manlius Torquatus *torque hoſti* Gallo,
quem ſingulari certamine occiderat, detracto, Torqua-
*ti cognomen ſibi poſteriſque ſuis clariſsimum dedit) aſsi-
duis tribunitijs ſeditionibus uicti,alterũ ex plebe* Conſu-
lem

lem creandum conceſſere. Primus autem de plebe Conſul L. Sequacius creatus eſt: & quũ antea Tribunos militũ, qui pro Cõſulibus eſſent, ex ſuo quoq; ordine creari plebs obtinuiſſet, ſæpenumero creationi Tribunorũ, conſularis poteſtatis intermiſſio occurrit: adeò ut duobus aliquãdo, nonnũquã pluribus, ſæpe etiã paucioribus annis cõſulare imperiũ uacauerit. De conſtitutione uerò cõſularis poteſtatis, id uulgò compertum eſt: habitis ſcilicet per Cõſules, ſiue alterum duorum, ſiue per Interregem aut Dictatorem comitijs, quæ tribuum, centuriarũmq; cõuentu ac ſuffragijs conſtant, & in campum Martium accitis, qui conſulatum petituri erant, in campũ deſcendunt: atq; eò quòd tunc cãdidis ueſtibus induti ſunt, Candidati uocãtur. in quem igitur populi ſuffragia, conſularibus habitis comitijs ſuffragijsque rite peractis, concurrebant, is erat Conſul deſignatus. Sed quoniam de comitijs habuimus mentionem, non incongruum eſt, hìc nonnihil ex ijs quæ ad nos uſq; peruenerũt, adſcribere. Comitiorũ enim alia Calata, alia Tributa nũcupantur. Calata uerò dicta, ꝙ per lictorem curiatim calari, id eſt, uocari ſolebãt. Ea uerò in Centuriata & Curiata diuidũtur. Curiata ex curijs, quæ triginta numero erant, & omne genus ciuiũ cõtinebant, per curiatum lictorẽ uocabantur. Centuriata uerò per cornicinẽ ex cenſu & ætate accerſebantur. Tributa uerò ex omnibus regionibus urbis, ac tribubus (ut reor) nuncupata cõſtabant. Centuriata autẽ fieri intra pomœriũ nefas erat, quia exercitui (ut ferunt) niſi extra urbem imperari ius nõ ſit. Propterea Centuriata in cãpo Martio haberi, quòd exercitui imperari præſidij cauſa

Candidati.

Comitiorũ diuerſitas.

ſolitum ſit. Illud præterea neceſſarium cõſulatum petentibus, ut per ſeipſos comitijs intereſſent: per alios petendi facultas nullo pacto decernebatur. Quinetiã perſcribendis cæteris magiſtratibus obſeruatũ uideo. Eam præterea poteſtatem, de qua agimus, & filij familiàs, & ſui iuris conſtituti conſequuntur, ſeq́ue ipſos apud ſe ſua authoritate emancipandi facultas eſt. Tandem etiam inſtitutũ, ut qui Cõſules fierent, ipſo iure ſine emancipatione à patriæ poteſtatis uinculo liberarentur.

De Dictatore. Cap. 8

Sumpta ex 2. Liuij ferè omnia. Plura notatu digna ſcribit Dionyſius circa finem 5. Id autem anno 9. poſt reges exactos factũ eſſe ſcribunt Eutropius cap. 2. primi, & Euſeb. lib. temporũ. Legem de prouocatione habes à Liuio lib. 3. Pomponio titu. 2. primi Digeſt.

DICTATOREM *Albanos prius quàm* Romanos *habuiſſe, quippe qui* Metium Suffetium *habuerunt, teſtis eſt* T. *Liuius*. Apud Romanos *uerò primus* Dictator *factus eſt* T. Largius *primùm* Conſul, *quo anno, quibúſue* Conſulibus, *nõ ſatis cõſtat. Illud uerò liquet,* Latino Sabinóque *bello impendente, quadragintáue populis in* Romanos *coniuratis, concitante* * Mamilio Octauio Tuſculano, Tarquinij *ſuperbi genero, qui eum penes exulabat,* Dictatorem Romæ *creari inſtituiſſe. Ea ſumma quidẽ poteſtas apud* Romanos *fuit: à qua nec prouocãdi ius fuiſſe, & animaduerſum in caput cuiuſq; ciuis* Romani, *totiúſque* Reipub. *ſummam ditionẽ penes ipſum habuiſſe, ueterum ſcripta teſtãtur.* Lictores, *& uniuerſa* Regum *inſignia* Dictatori *attribuêre. Quia autẽ ſummum ei in populum ius, ſummáque poteſtas fuit,* Magiſter *populi cognominatus*

* *Manilio aliàs.*

Magiſter.

gnominatus eſt: ex quo factum, ut qui poteſtatem aliquã de publico haberet, utpote quòd à ſuprema Dictaturæ *poteſtate ortum duceret,* Magiſtratus, *uelut à candido* Can*didatus uocaretur.* Dictator *autẽ nullo alio pacto creari cõſueuit, quàm quum uis aliqua maior de improuiſo oborta, ingentem urbi cladem minitari uideretur.* Prius *nõ niſi è* Patribus, *uelut pleraque alia,* Dictatorem *legi fas fuit.* Tãdem, *ut cætera quoque, idipſum imminutum eſt.* Bello *enim quod populus* Romanus *cum* Faliſcis *geſſit,* Tarquinienſibúsq;, *primus de plebe* Dictator *creatus eſt* C.Martius Rutilius, *qui et ipſe* Magiſtrum *equitũ etiam de plebe hominem* *L. Plautium *dixit.* Hũc *magiſtratũ, quoniam quamampliſſimus eſſet, non niſi ſex menſes retinere licuit: quòd uerò futuros dictitare magiſtratus ſolitus ſit, appellatum eſſe* Dictatorem M.Varro *ait.* Huius *etiã prætextu magiſtratus* L. Sylla, *ac deinde* Iulius Cæ*ſar* Remp'. *oppreſſere, tyrannidis inuiſum atque infame nomen euitare cupientes.* De Dictatore *ergo, quantũ per ueterum diſquiſitionem licuit, diximus.*

C. Plautiũ aliij.

Dictator unde appellatus.

De Magiſtro equitum. Cap. 9

Sumpta ex 2. Liuij, & 5. Diony. circa finẽ. Eutro. & Euſeb. ut ſuprà. De hoc magiſtratu. tit. 2. & 11. primi Digeſt.

QVALES *tribuni* Celerum *apud* Reges, *tales ferme apud* Dictatores Magiſtri *equitum fuere: & ut* Dictatori *ius ſummum in populum fuit, ita in omnes milites & accenſos* Magiſtro *equitum fuiſſe, traditũ eſt.* Primus Magiſter *equitum* Sp. Caſſius *fuit, à* T. Largio *primo* Dictatore *creatus.* Id *demum officij fuit* Magiſtris *equitũ apud* Dictatores, *quod tandem* Præfecto *prætorio*

Præfectus prætorius.

apud Cæſarem.

De Tribuno plebis. Cap. 10

Liuius omnia lib.2. Diony. uerſus finem lib.6. Auguſtinus cap.18. lib. de Ciuit.2. Ouid.3. Faſt. ibi, Plebs uetus. Sacer autem mõs ideo dictus eſt (authore Feſto) quoniam Ioui ſacer erat.

TRIBVNIS *plebis creandis initium fuit ſeceſsio plebis à* Patribus *in montem* Sacrum *facta.* Trãſacto *enim bello, hinc* Volſcorum, *illinc* Aequorũ *atque* Sabinorum, *quum ex promiſsis* Patrum *ferendæ legis, de liberanda à nexibus fœneratorum plebe, ſpes quibuſdam certis indicijs uerſaretur, quæ tũ quadam ac nimia luſione protrahi uideretur à* Patribus, M. Valerio Dictatore *creato, qui ad populares ſeditiones comprimendas, ingẽsque gerendum bellum mitteretur: quúmque pro plebe ad ferẽdam legem intercedere cœpiſſet, & ſe & plebem fruſtrari uideret, magiſtratu ſe abdicauiſſet, acciderétq; ad indignationẽ plebis, quòd* Patres *plebis animos à ſeditionibus auertere rati, ſub prætextu ſacramenti* Cõſulibus *præstiti, nouo bello cogere ad militandum adnitebantur.* Plebs *permoleſte id ferens, in montem* Sacrum, *qui eſt trans* A*nienem, tertio ab urbe miliario, ſeceſsit.* Quod *quum ingentem trepidationem incuſsiſſet* Patribus *(quonã enim modo urbem omnium militum robore exhauſtam, ſi qua uis belli aliqua ex parte irrepſiſſet, tutari* Remp. *facultas dabatur?)* Menenium Agrippam *ſummæ ea tempeſtate authoritatis uirũ, plebi charũ pariter ac* Patribus, *legatũ ad componendam popularẽ ſeditionẽ decernũt: qui graui uſus oratione, in qua apologum de cõſpiratione membrorum cõtra uentrem induxit, quemadmodum uẽtri ea*

conſpiratio

conſpiratio cladem attulerit, uſq; eò deliniuit plebis animos, ut illius opera pacem cũ Patribus *inuerit*. In *cuius pactione fœderis, conuenit, uti plebeios in urbe magiſtratus obtinerẽt.* Duos *ergo* Tribunos *tũ habere plebs cœpit,* A. *Virginio.* T. *Vetuſio* Conſulibus. *Alia rurſus ſeceßione tres additi,* Appio Claudio *et* C. Quintio *Cõſulibus.* Mox *quinq; itẽ alij,* Conſulibus M. Oratio Puluillo, & Q. *Minutio.* Hoc *pacto decem* Tribunis *in plebem* Romanã *fuit iuriſdictio.* Tribunorum *uerò tanta creuit authoritas, ut quicquid* Senatus *decreuiſſet, ita demũ ratũ haberetur, ſi* Tribuni *approbaſſent.* Stabãt *ergo in ueſtibulo curiæ ubi habebatur* Senatus *(templũ enim ingredi nõ licebat) & quæcunque* Senatores *decreuiſſent,* Tribunis *animaduertenda perferebantur: ut ſi pro* Republica *fore uiderẽtur, approbarent: cætera ad arbitrium reijcerent: tanquam ſenatuſcõſulta approbaſſent,* T. *literã in tergo adijciebãt, haud alio pacto rata iudicatũ iri.* Sed *de* Tribunitia *poteſtate, ſi latius *patere uobis uoluerimus,* Labeonis Antiſtij *iuris peritißimi conſtat ſentẽtia: cuius uerba, quemadmodum apud* Aul. Gelliũ *ſcripta reperi, ita ipſe ſcripſi.* In *quadam, inquit, epiſtola* Attei Capitonis *ſcriptum legimus,* Labeonem Antiſtium *legum atq; morum* Po. Ro. *iuríſque ciuilis doctum apprime fuiſſe: ſed agitabat, inquit, hominem libertas quædam nimia, & uecors uſque eò, ut diuo* Auguſto *iam principe, &* Rempub. *obtinente, ratum tamen penſumque nihil haberet, niſi quod iuſtum, ſanctúmque eſſe in* Romanis *antiquitatibus inueniſſet.* Ac *deinde narrat, quid idem ipſe* Labeo *per uiatorem à* Tribuno *plebis uocatus, reſponderit.* Iuſsit *enim*

T. litera.

**Facere uerba.*

Aul. Gell. lib. 13. ca. 12

ei qui miſſus erat, ad Tribunos *plebis redire, eiſque dicere, ius eos non habere, neque ſe, neque alium uocãdi, cum moribus maiorum,* Tribuni *plebis prehẽſionem haberẽt, uocationem nõ haberent.* Poſſe *igitur eos uenire, & prehendi ſe iubere, ſed uocandi abſentẽ ius non habere.* Idq́; *etiam apud* Varronem *in libro rerum humanarũ ſcriptum aſſerit* Aulus Gellius. Qui *ſane* Varro *quum* Triũuir *eſſet, aſſerit ſe à* Tribuno *plebis non uocatũ fuiſſe: quũ* Tribunus *plebis eſſet, neminem uocari iuſsiſſe.* Maximæ *uerò partes* Tribunorum *in interceſsionibus extitere (id quidem eſt uim à cæteris magiſtratibus prohibere fieri) at minores in legibus ad populum ferendis, quæ* Plebiſciſcita *appellantur.* In *quibus ſane rogandis,* Patrũ *intereſſe nulli admodum ius fuit.* Quinetiã *in prouincijs proconſularibus aſsignandis, ut idem apud* Plutarchũ *in uita* M. Catonis, *maxime in* Tribunatu P. Clodij *uidere licet.* Iſtud *etiam obſeruatum eſt inter* Tribunos, *ſi cæteri omnes unã rem probaſſent, unus uerò id prohibuiſſet, plus cæteris quidem omnibus in ea prohibitione polleret, & reliquos omnes facilè impedire poſſet.*

De Proconſulari Poteſtate. *Cap.* II

Liuius in principio lib. 3. Dionyſius in fine II. *aliter ſentire uidetur. Hæc & plura habentur primi Digeſtorum, titulo* 16. *per totum.*

DE *hac quidem poteſtatis ſpecie, nihil quicquã prius reperi, quàm bello à* Po. Ro. *cum* Aequis *infeliciter geſto, maximoq́ue terrore urbi illato.* Tum *enim* Conſul, *qui in urbe remanſerat, quô celerius delectum facere poſſet,* Proconſulem *creauit, qui obſeſſo collegæ auxilium afferret.* Creatus *eſt igitur* Procõſul T. Quintius, Albo Poſthu*mio,*

mio, & Sp.Furio Conſulibus. Quòd uerò pro Cõſulibus mitterentur eorumque uice functuri eſſent, Proconſules *appellati ſunt.Iis magiſtratibus cætera quidem Conſularia inſignia conceſſa ſunt, præterquam quòd ſex duntaxat lictoribus uti iniunctum eſt. Qua tempeſtate nõ ordinaria quidem,ſed delegata iuriſdictione* Proconſul *(de quo agimus)utebatur: quãuis poſtea uſu euenit, ut propria huic magiſtratui iuriſdictio competere inſtituerit.* Propagatis *enim imperij finibus,complurium & ingentium bellorum adminiſtrandorum cura exorta,obſeruari cœptum, ut quo quiq; anno Conſules fuiſſent, ſequenti* Proconſules *remanerent, & uarias prouincias cũ imperio ſortirentur.* De *finibus autem* Proconſularib*us, quæ nanciſci potui,ea breuiter ſubijciam.*Poteſtatem *ſuã* Pro*conſul,niſi in ea prouincia quam eſt ſortitus, exercere nõ poteſt,quanuis uoluntariam (ut aiunt) iuriſdictionẽ, eã eſſe authoritatẽ, manumittere ſeruos ſuos apud ſe uolentes,aut ſe adoptandos dari paſſim præſtare.*Contẽtioſam *uerò iuriſdictionem, præterquã in prouincia tractare nõ poteſt,ne quicquam in prouincia negotiorũ exoriretur, quin ad* Proconſulis *adminiſtrationem pertinere ſoleat.* Sin *autem fiſcalis cauſa inciderit,melius faciet ad procuratorem* Cæſaris *deferre. Si uxorem ſecũ in prouinciam duxerit,quod non feciſſe decẽtius putabitur,*ea quæ deliquerit,in eam iam ipſam animaduertet. *Obſonijs dono miſsis ut prorſus abſtinere non debet, ſic in accipiendis modum ſeruare: ualde enim inhumanũ eſt à nemine accipere:paſsim uerò,uiliſsimum,& penitus auariſsimum.*

*aliâs eáq;.

**Xenijs legẽdum erit. nam ſic in Pandect. quoque le-*

gitur, unde hæc ſunt trāſcripta. Quāquā et ibi corrupte pro xenijs exenijs paßim uulgus iuriſcōſultorū legat.

Ab alijs uerò rebus dono mißis, omnino abſtinere Procōſulem oportet. Item ab emptionibus omnium rerum præterquam uictus quotidiani cauſa. Lites uerò, quæ ſerioſa excußione, animaduerſioneque indigēt, ſummatim pertractare ac diffinire nē debet. Quæ cognitionē exactiorē non deſiderant, ut obſequium parentibus, patronis, liberisq; patronorū exhibeatur, à liberis ſummatim animaduerſa ꝓnuntiare poterit. Parū autē obſequentes patronis ſuis libertos aut patrib: filios, cū uerbis paulo atrociorib: exterreat, tū etiā fuſtiū caſtigatione coerceat, abſq; iudicio ſapiētis, ac fori ſtrepitu. Nō habētibus autē aduocatū ob inopiā, ſeu aduerſarij potentiā, ultrò exhibeat, ac deniq; uniuerſa expediat, quæ mero (ut aiūt) imperio aßignari ſolēt. Id enim ſignificat gladij poteſtatem in facinoroſos, ſeruosque animaduertendi. Sed quoniam negotiorū prouincialium multitudinem per ſeipſum obire Proconſulem difficile eſt, legatum Proconſules habere ſolent, de cuius officio pauca uidenda ſunt.

Merū imperium.

De Legatis Proconſulum. Cap. 12

Hæc & plura de legatis Proconſulum habentur titu. 16. primi Digeſtorum, per totum.

SOLENT *Proconſules ob rerum gerēdarum multitudinem, in Prouincia legatos ſtatuere, qui nō propria, ſed mādata iuriſdictione utuntur: quos prius etiā quàm in Prouinciam peruenerint, ſibi ſubſtituere non poſſunt. Si quid autem Legato occurrat, cuius rei grauitas exactiorem diligentiā exigat, ad Proconſulem remittere Legatus debet. Neque enim animaduertendi, coercendi, ſeu*

In Pandectis legitur, Legatus ius habet.

atrociter

atrociter uerberandi; Legato licentia eſt. Iudices tamẽ litigantibus, tutores etiã pupillis dare poteſt, cuſtodiarúmque, quæ per Prouinciã diſpoſitæ ſunt in ſtationibus Proconſul legatam cognitionem cõmendare: nec prius quàm è Prouincia Proconſul diſcedat, Legatum dimittere conſueuit. Et ſi diem ſuum obierit in Prouincia Proconſul, ita demũ ſibi mãdata negotia exiget, ac ſi res integra nõ inueniatur. Si uerò abeſſe à Prouincia Proconſulem fortaſſè contigerit, cauſas etiam quæ animaduerſionem exigant, delegabit.

De Aedilibus plebis. Cap. 13

Ex principio 7. Liuij. Dionyſ. lib. 6. Gellio cap. 21. lib. 17. Plura congeſſit Flauius lib. 3. de Roma triumphante. Pompo. tit. 2. primi Digeſtorum. Varro. lib. 1. de lingua Latina.

AEDILITATEM *plebeiam pro uetuſtiſſimo magiſtratu habeo: et utrũ* Aediles *ante* Tribunos *pleb. creari cœperint, ambigo, memor quòd exactis* Regibus *ad ſeceſſionẽ plebis in* Sacro *monte factã, maxima quidem pars populi* Romani *tanto tempore abſque aliquo in* Republica *magiſtratu à quo tueretur, extiterit. Quin apud* Liuium *haud multò pòſt* Tribunos *plebis creatos, peſtilenti quodam tempore, quum & Cõſul alter obiſſet, alter uerò ægram animã traheret, apud* Aediles *plebeios, & cõſularem & tribunitiam poteſtatem, & tandem totius* Reipublicæ *ſummam recidiſſe conſtat.* Non *quòd illos tũc primum creari cœptos appareat, ſed quòd longe antea creatos eſſe potuiſſe facile ſit.* Creſcentibus *autem plebeis opibus, ita ut etiã* Dictatores *ac* Pontifices *de ſuo quoque*

*corpore præſtarent, atque Patres multoties à plebe uicti,
duos Aediles plebeios à Patribus creandos peruicerunt.
Nam quum Aedilibus ludos faciendos, ſolennéſq; pro or-
dinibus in concordiã redactis dies in faſtis referẽdos mã-
darent, negarentq; ſe id eſſe facturos Aediles plebis: cõcla
matũ eſſe à iuuenibus patricijs dicitur, ſe id honoris deo-
rum immortalium cauſa libenter acturos, ut Aediles fie-
rent. Quibus quũ ab uniuerſis gratiæ actæ eſſent, Sena-
tuſcõſultum factũ eſt, ut duos uiros ex Patribus, qui Ae-
diles forẽt, Dictator populũ rogaret, Patres comitijs au-
thores forent. Duo ergo patricij Aediles creati ſunt Cn.
Quintius Capitolinus, & P. Cornelius Scipio. Sed duos
tãdem Aediles creatos alios à Iulio Cæſare, qui quoniam*

Cereales ædiles.

*frumẽto præeſſent, Cereales appellati ſunt, apud idoneos
inuenio authores: et Aediles à ſacrarũ ædiũ quam gere-*

Curules.

*bãt cura, appellatos eſſe. Curules uerò ij, qui ex Patribus
creati ſunt, quoniam ſella curuli ueherẽtur, cognomina-
ti ſunt. Plebei uerò & Curules iã adeò manifeſto cogno-
mine ſunt, ut interpretatione nõ egeãt noſtra. Ludos in-
ſtituere, quáue cauſa, quibúſue in ſpectaculis fierent, ad
Aediliũ partes pertinet. Id etiã erat haud leue ædilitatis
munus: ut ſua quiſq; Aedilis factus impẽſa ludos pro mo-
do patrimonij ac dignitatis ſuæ celebrãdos procuraret: cu
ius inſtituti M. Cicero in ijs libris quos de officijs inſcri-
pſit, quũ de ſua & Magni Põpeij ædilitate meminit, locu
ples teſtis eſt. Aſconius autẽ Pedianus Põpeiũ Aedilẽ crea-
tum, theatrũ, quod ſua impenſa ædificauerat, magnificẽ-
tiſsimis ludis, in quibus currus quũ elephantis induxerit,
dedicaſſe*

dedicaſſe ait. Id *etiam in argumentis comœdiarũ quibus nomina* Aedilium,*qui ludis præfuerãt, adſcripta ſunt,facile eſt animaduertere.* Locorum *autem diſcretio,& cuilibet ordini pro dignitate aſsignatio,*Aediliũ *muneris eſt.* Valerius Maximus *ſcripſit* Attiliũ Seranum,& L.Scribonium Aediles, *ſenatus ac plebis loca ſecreuiſſe. Quòd ſi ſeruum quiſpiam aut iumentum morboſum aut uitioſum pro integro ſanoq́; uendiderit, edicto* Aedilium *emptori ſuccurreretur. Quòd uerò cloacæ publicæ,& aquæ ductus,cæteraq́ue ædificia lauta,munda, integraq́ue & expedita aſſeruarentur,* Aedilium *officium eſt.* Denique *quicquid rerũ uitioſarum pro ſyncero,fractum pro integro uſquam ueniſſet, ædilitio edicto redhiberi ſolet.* *.Aedilium munera.*

De Decemuiris *legum ferendarum cauſa creatis.* Cap. 14

Sumpta omnia ex 3. Liuij.Diony.uerſus finẽ lib. 10. & 11.*Per totum hanc hiſtoriã proſequitur Valerius lib.6.cap.1. Plura notaui circa finem primi libri Flori.Id autem factum eſt anno ccci.ab urbe cõdita,ut cap.12.lib.primi docet Eutropius. Euſeb.lib. temporum dicit anno cccij.*

DECEMVIRIS *ſummam poteſtatem ineuntibus, magiſtratus omnes qui* Rempublicam *agebant exoluere fas erat:quibus creandis hoc in cauſa fuiſſe perhibetur. plebe enim quotidianis ſeditionibus, tum ob creandos de plebe magiſtratus, tum ad ferendam legem de ſoluẽdo à nexibus fœneratorũ,ſæpe etiam de connubio ut inire liceret plebi cum* Patribus,*nonnunquam ob ferendam legem* Agrariam, *diuina ſimul humanaq́ue omnia miſcẽ-*

te, & tandem communes quaſdam leges ferri petente, ne quis eſſet inuidiæ locus, leges extraneas accerſi placuit. M*iſſi ergo tres* A*thenas ſunt legati, qui inclytas leges Solonis ſcriptas ferrent: iura etiam, & mores aliarū ciuitatum noſcerent.* I*i fuere* S*p.*P*oſthumius* A*lbus,* A.M*ālius,* et P.*Sulpitius* C*amerinus.*L*egati igitur anno tertio poſtquam receſſerant, leges ſcriptas referunt: pro quibus ſane cenſendis, promulgandis, centuriatis comitijs (quod ut ſanctiores eſſent, fieri oportebat)* D*ecemuiros creant, qui ſuo arbitratu leges promulgarent.* I*i fuere* A*ppius* C*laudius,*T.G*enutius,*P.S*extius,* L.V*eturius,* C.I*ulius.* A*ul.* M*anlius,*P.S*ulpitius,*P.C*uriatius,*T.R*omulius,*S*p.*P*oſthumius.*P*lacuitque ne ab horum poteſtate eſſet prouocatio.*P*enes uerò alterū, ut ſors ferret, quoaduſque omnem numerum peruaſiſſent, certis diebus lictores forent.* E*odē ergo anno decem tabulas edunt, poteſtatem inſpiciendi omnibus faciunt, edicunt agitent ſecum omnes, & ſiquid emendari, ſuppleri, minuiue opus eſſe cenſeant, omnium ſententias æquo animo eſſe audituros.* P*oſtquam ſatis emendata eſſe apparuit, decem tabulis ſcriptas leges centuriatis comitijs proferunt, ac ſimul ſe magiſtratu abdicant.* Q*uum uerò rumor percrebuiſſet, duabus alijs tabulis ius populi* R*omani plenum ac abſolutum fore, iterū habitis comitijs, alij* D*ecemuiri ſubrogati ſunt.* T*ū* A*ppius, cui comitia habere datum fuerat, ſeſe contra ius faſque* D*ecemuirum creat.*C*ollegæ fuere* M.C*ornelius* M*aluginēſis,*M.S*ergius,*L.M*inutius,* Q. F*abius** V*igilanus,* Q. P*etilius,*T.A*ntonius* M*erenda,*C*eſo* D*uillius,*S*p.* O*ppius* C*ornicen,*

Referūtur hæc à Liuio lib.3.

Decem tabulæ.

* *Aliâs, Vibulanus.*

Cornicen, M. Robuleius. Operæpretium eſt audire, quàm iÿ Decemuiri per ſpem ac libidinem dominandi, omnem Reip. ſpeciẽ cõturbarũt Idib. Maiÿs, quo iniere magiſtratũ, cum duodenis ſinguli faſcibus forũ compleuere. Neq; enim ad rem pertinere, demi ſecures, quando abſque prouocatione creati eſſent, interpretabantur. Decẽ ergo Regum inſtar primo conſpectu præbuiſſe ferunt. Incredibile eſt enim quantum ea res urbi terrorem iniecerit. Neq; ſuus urbem fefellit timor. Primùm quum abſtinere à Patribus cœpiſſent, in humiliores crudelitatem, libidinémq; exercebant. Hominum, non cauſarum toti erant, ut apud quos gratia uim æqui haberet. Iudicia domi contrahebant, pronuntiabant in foro. Si quis collegam appellaſſet, ab eo quem appellauiſſet, ita diſcedebat, ut pœniteret primo decreto non ſtetiſſe. Opinio etiam fuit, fœdus clàm inter eos iureiurando ictum, ne comitia haberent, perpetuóque Decemuiratus poſſeſſum ſemel obtinerent imperium. Hac conditione iam maior anni pars proceſſerat, et duæ tabulæ ad decem adiectæ fuerãt, nec quicquã aliud ſupererat, niſi ut centuriatis comitiÿs perferrentur. Hoc peracto, quum laberetur annus, nullaq; comitiorũ mẽtio haberetur, et quãuis anni factos exactione priuatos plebs obſtreperet, ac libertatem penitus amiſſam conquereretur, eo illi nihilo mitiores facti, hac petulantia abutebantur. Sed hos urbanos ſtrepitus nuntiatum bellum à Sabinis Aequíſue impendêre, paululũ intercipit. Habito enim delectu Decemuiri, armato exercitu, in bellũ prodeunt. Dum bellum uario euentu geritur, Appius Claudius

Decẽuirorũ tyrãnis.

Appij Claudij libidinis exẽplum.

Decemuir, qui gerendis rebus urbanis remãſerat, plebeiæ uirginis, cuius amore deflagrabat, ſtuprandæ conſiliũ capit. Pater eius L. Virginius, qui tum honeſtũ ordinem in caſtris ducebat, Icilio cuidam tribunitio uiro puellam deſponderat. Hanc uirginem forma egregiam quũ Appius prece & pretio tentaſſet pellicere, parúmq; ſibi ſuccedere cuncta cerneret, animum ad crudelitatẽ, ſuperbiámque conuertit: M. Claudio clienti negotium dat, ut corã ſe pro tribunali ſedente, puellam in ſeruitutem aſſerat: cæteros omnes qui in libertatem aſſerant, reiecturum promittit. Opportunitatem ergo nactus M. Claudius libidinis miniſter, tranſeunti per forum puellæ ſceleratas manus inijcit, ſeruam ſuam, ſeruáque natam appellans, ac ſequi ſe puellam iubet: cunctantẽ ui abſtracturus eſſe uidebatur. Quum ad clamorem ereptæ, nutricíſque fidem Quiritũ implorantis, multitudinis concurſus factus eſſet, iámque à ui tuta eſſe uideretur, tum Claudius nihil opus eſſe tumultu ait, ſe iure graſſari: ſi non crederent, ad tribunal ſequerentur. Quum ad tribunal uentum eſt, petitor apud argumẽti authorem agit, puellam domi ſuæ natam, furtoq; ſubtractam, in domo Virginij pro filia eſſe ſuppoſitam. Interim dominũ ancillam ſequi, quòd ita æquitas dictaret, interloquitur. Cõpoſuerat ita ſe facturum Appius Claudius, ne ſine cauſæ cognitione pronũtiare in ſeruitutem uideretur. Tunc aduocatis puellæ intercedentibus, patrem Reipublicæ cauſa abeſſe, iniquum de liberis abſentis agi, cateráque huiuſmodi allegãtibus, Icilius uir, & Numitorius auus ſuperueniunt. Icilium autem, ut erat

rat

rat uir acer, multa intrepide uociferantem, Appius per lictorem ſummoueri iuſsit. Sed quum ille conſtantiſsimo animo reſiſtere pergeret, ac multitudinis concurſus ingẽs fieret, Appius, ne exortus tumulus nouandi res occaſionẽ faceret, uades de uirgine in poſterum diem in iudiciũ ſiſtenda dari iuſsit. Interea patrem accerſunt nuntij, aduolat in urbem pater: ac prima luce ſordidatus, filiã obſoleta ueſte, cum aliquot matronis ſecum in forum ducit. Vociferat opem ferant, lamẽtatione & querelis omnia implet. Idem Icilius, idem puella ac matronæ faciũt. Aduerſus hæc omnia Appius obſtinato animo tribunal aſcẽdit, uindicias ſecundum ſeruitutem decernit: quod decretum quum ingentem admirationẽ incuſsiſſet, ac M. Claudius iret ad comprehendendam uirginem, tunc pater intentans in Appium manus, Icilio, inquit, nõ tibi Appi filiam meam deſpondi ad nuptias, non ad ſtuprum educaui. ſed quæſo patrio dolori ignoſcas, ſiquid ſum in te inuectus uehementius. Sinas ergo coram uirgine me nutricẽ percontari, falsò pater ſim: ut re comperta, æquiore hinc animo diſcedam. Seductã ergo filiam percontandi prætextu, rapto è tabernaculo lanij cultro, filiam interemit. Quid multa? Rei indignitate pariter omnes commoti, in forum concurrunt. Appius autem ut tumultuari cœptum uidet, ut uitæ conſuleret, obuoluto capite effugit. Plebs ergo recuperandæ libertatis occaſione nacta, arreptis armis, duce Virginio in Auentinum ſecedit. Nec minus Icilius in caſtris militum concitat multitudinem, plebiſque urbanæ exemplo decem Tribunos militares creant, ingẽtiq; cum

exercitu ad urbem accedunt, alteri ſe exercitui coniungunt. Hoc *peracto, armata plebs ſecedere ſtatuit*. *Eò ergo quicunque per ætatem, ualetudinémque potuerunt, cũ uxoribus, liberíſque peruenere*. Iis *tãtis motibus perculſi* Decemuiri, Senatum *frequentem fieri iubent*. Rogãt *quid è* Republica *fore cenſent, edicere*. Demum *quũ multa ultro, citróque in* Senatu *agitata eſſent, ac pleriq; Senatores intrepide* Decẽuiros *oratione caſtigaſſent, decem* Tarquinios *appellantes*: Decemuiri *tandem futuros ſe in poteſtate* Patrum *affirmarunt, modò ſeſe ab iniuria tuerentur: ac ſimul legatos mittere ad res componendas ſtatuunt*. Miſſi *ergo legati* M. Oratius *&* L. Valerius *probatiſſimæ æſtimationis uiri, de conditione pacis cum plebe agunt*. Petebat *autem plebs inter conditiones pacis, ad ſupplicium* Decemuiros: *quod legati primùm compoſitis orationibus diſſuaſerunt plebi*. Cõtenta *igitur plebs fuit, ut ſui ſibi tribuni reſtituerentur, & ut conſueuerant, rediretur ad* Conſules. Interim *abdicãt ſe magiſtratu* Decemuiri. Comitia Conſulibus, Tribuníſque *creandis habentur*. Hoc *pacto creatis, exactíſque* Decẽuiris, *ad prioris formam regiminis reditum eſt*.

Decẽ Tarquinij.

Decemuiri exacti.

De *Præfecto annonæ*. Cap. 15

Pomponius tit.2.primi Digeſt. Auguſtinus cap.17.lib.3.de Ciuit. Dei. De conſulatu Appij Claudij & P.Ser. ac de morte Tarquinij apud Ariſtodemum Cumis uidelicet ſcribit Liuius inter principium & medium lib.2. Item Dionyſius lib.7. De cõtentione Conſulum ob dedicationem ædis Mercurij, ſcribit Valerius Maximus cap.3.lib.9

QVONIAM *de poteſtatibus agitur, ratio etiã admonet*

monet, ut de Præfecto *annonæ extra ordinẽ tunc creari ſolito, nonnihil adijciã.* De *quo ſane magiſtratu nihil antea reperi, quàm* Appio Claudio, *&* P. Seruilio *Conſulibus, eo quoque anno, quo* Tarquinius Superbus *apud* Ariſtodemũ *tyrannũ mortuus eſt.* Tum *inter* Conſules *orta cõtentio dicitur de dedicatione ædis* Mercurij: *quæ ſane hac cõditione ſopita eſt, quòd uter dedicaret* Mercurij *ædem, is quidem annonæ præeſſet.* Populus *dedicationem dedit* M. *Pletorio *primipilo, non tam ob hominis meritũ, quàm ob ignominiã* Conſulũ *haud probe in magiſtratu obuerſatorum.* Cæterùm *ut hoc apud* Liuiũ *non mihi planum uſquequaque apparet, credo errore ſcribentium, ita de* L. Minutio Præfecto *annonæ, haud multo tẽpore pòſt uſquequaque manifeſtum eſt.* Huius *magiſtratus difficili tempore, & caritate annonæ, uſus potiſsimùm atque opera exigebatur.* Frumentum *undique coemendum, & ſi quis ultra proprios uſus poſsideret, in medium ponendum curabat, aduehi undique, & aduectum iuſto pretio uenire nitebatur.* Cuius *ope magiſtratus, egregia populo* Romano *penuria laborãti ſæpe opera nauata eſt.* Eam *poteſtatem de qua agimus, quũ* Magnus *ille* Pompeius *ageret, atque è* Sicilia *cum magna ui frumẽti ſoluere pergeret, ac gubernatores claßis non ſe committẽdos maxime ſæuienti pelago dicerent, illam ſaluberrimam* Reipublicæ *uocem edidiſſe dicitur:* Nauigare *enim, inquit, neceſſe eſt, uiuere neceſſe non eſt.* Tantus *præterea annonæ huius cauſa fauor, authoritasque acceßit, ut quæ alioqui perſonæ ad accuſationem minus idoneæ eſſent, hac tamẽ*

aliâs Lectorio.

Liuij locus lib. 4.

Põpeij cordatißimum dictum.

in cauſa admitterẽtur: huiuſmodi ſunt mulieres infames, & quæ ſunt eius generis, quo nos etiam utimur. Sed de Præfecto *annonæ ſatis dictum.*

De *Tribunis militum, &* Conſulari *poteſtate.* Cap. 16

Ex Liuio lib. 4. Titu. 2. primi Digeſtorum. Id autem factum eſt anno cccx. ab urbe condita.

CREBRIS *quidem ſeceſſionibus plebis à* Patribus, *quibus* Conſules *de ſuo quoq; corpore creari peteret, externis etiam bellis ingruentibus, plebéque ipſa delectũ pati negante, coacti tandem* Patres *ſunt, ut aut ciuibus, aut hoſtibus de uictoria concederent. Ab eorum ſentẽtijs, qui* Tribunos *plebis cæde uiolandos putarent, quos fœdere cũ plebe icto, ſacroſanctos haberent primores* Patrũ *abhorrebant*. Per *hæc conſilia eò res deducta eſt, ut rogatione* Camilli, Tribunos *militum, qui pro* Cõſulibus *eſſent, tam ex plebe, quàm ex* Patribus *promiſcue creari* Patres *ſinerent, de* Conſulibus *nihil immutaretur.* Tres *ergo* Tribuni *cõſulari poteſtate, qui militares appellarẽtur, creati ſunt, ijque conſtituti ſunt uario numero*. Interdũ *enim uiginti fuerunt, interdum plures, nõnunquam pauciores. ſed de ſuperioribus tantum tribus hi fuerunt,* Au. Sempronius *Atracinus,* L. Attilius, & T. Cecilius, *patricij omnes.* Plebs *enim eo duntaxat contenta fuit, quòd eius ratio habita eſſe uideretur.* Tunc *igitur primò à* Conſulibus *ad* Tribunos *militares conſulari poteſtate uentũ eſt,* M. Genutio, & P. Curiatio *conſulatu abeuntibus.* Penes *quem ſanè magiſtratum (ut ipſum nomẽ indicat) eadem*

Apud Liuium unde hæc deſumpta ſunt, lege T. Cecilium.

quæ

quæ apud Conſules, poteſtas erat collata, nominibus tantum immutatis, ac plebis ratione habita.

De Cenſoribus. Cap. 17

Sumpta ex lib. 4. Liuij. Pomponio Iuriſconſulto tit. 2. primi Digeſtorum. Lege Aulum Gellium lib. 7. cap. ultimo. Cenſorum leges plurimas ponit Cicero in princip. lib. 3. de legibus. Multa Flauius lib. 3. de Roma triumphante congerit.

QVVM *ob multa & uaria bella, ciuilesq́; ſeditiones* Rom*æ pluribus annis populus incenſus manſiſſet, neque eſſet luſtrum aliquod de more conditum, neque diffiniri cenſus poſſet, neq; Conſulibus, quũ tot populorũ bella imminerẽt, id negotij operæpretium eſſet agere: mẽtio illata eſt ab* Senatu, *rẽ uidelicet operoſam, & minime conſularem ſuo proprio magiſtratu egere, cui ſcribarum miniſterium, cuſtodiæque, & tabularum cura, arbitriũ formulæque cenſendi ſubijceretur.* Tum *duo* Cenſ*ores creati ſunt,* Papyrius, *&* Sempronius, *cẽſuique habẽdo præfecti, ab eáq; re* Cenſores *appellati,* M. Geganio Maceri- *no, &* T. Quintio Capitolino Conſulibus. Inſtitutúmque *ut quinquennio is magiſtratus perduraret: quod tãdem tempus ob* Cenſorum *inſolentiam immutatũ eſt, ad annumq́; redactum,* A. Mamerco Aemilio Dictatore, Iulio Virgilio, M. Appio Conſulibus. *Mirum quippe dictu eſt, quanto cenſuræ initium parua re ortum, incremento adauctum extiterit.* Eò *quippe peruenit, ut morum diſciplinæq́;* Ro. Senatus, *equitumq́ue regimen, decoris dedecoriſque diſcrimen ſub eius ditione magiſtratus, priuatorũ ius, publicorúmq; locorum uectigalia populi* Romani *re-*

Cẽſores unde dicti.

Cenſorum authoritas.

poſita eſſet,in Senatū *allegere,*Senatus *principem deſcribere, cenſum agere,luſtrū condere,equos adimere. Quos autē putaſſent parum dignos,* Senatu *amouere, ut feciſſe fertur* C.Fabricus*, qui* Cenſor,P. Corneliū Ruffinum *patricium uirum* Senatu *amouit, quòd decem pondo argenti facti pro conuiuio appoſuiſſet.*M.*autem* Cato Cenſor,C.Flaminij *fratrem* Senatu *eiecit, quòd exoratus à ſcorto,ut aliquem ex ijs qui in uinculis erant, (obtinebat enim proconſulari imperio* Galliam*) ſecuri percuteret, obtemperauit. Quid dicā,quàm leuiſsimis de cauſis cenſoriam inurere notam conſueuerunt? Nimis corpulentis militibus,unguentoque nitidis,equis adēptis, ignominiáque notatis,exercitu dimiſere. Equiti* Romano *nimiū cōpto,ſplendidóque, equum ſtrigoſum, & uix hærentē pellem oſsibus habenti, quum obæquitantes urbem* Cenſores *ueniſſent obuiam,percōtantibus,ut quid ipſe tam ruber & comptus,equus tam macilentus,& ſqualore obſitus eſſet:hic eques* Rom. *Quoniam,inquit,ipſe me curo, equum uerò* Statius *meus ſeruus.Viſum eſt id parum reuerens reſponſum,atque ob id ignominia à* Cēſoribus *notatus eſt.Ciuem* Rom. *qui altius oſcitauiſſet in auditorio* Cenſorum,*ignominiæ nota affecerunt. Sed quū id reſciſſent,non incontinentia,ſed ualetudine factum eſſe, illico reſtituêre.Quum celebrationi quorundam ſponſaliorum intereſſent,uirúmque num uxorem ex animi ſui ſentētia haberet, de more interrogaſſent, illéque ex parentibus, non autem ex animi ſui ſententia ſe habere reſponderet, è ueſtigio labe ignominiæ conuulſus eſt.*Magnopere *enim*

ab eorum

ab eorum maieſtate alienum eſſe rati ſunt, quòd in conſpectu cẽſoriæ ſeueritatis, leuiculus homo adeò ridiculoſe fuiſſet cachinnatus. Multa *in hoc genere dici poßẽt, ſed omittenda ſunt.* Illud *autem non eſt prætermittendum, quòd altero ex* Cenſoribus *morte ſubducto, alterũ in demortui locum ſuffici, religio fuit.* Itaque *reliquum abdicare ſe magiſtratu, ut duo de integro* Cẽſores *crearẽtur, inſtitutum eſt.* Id *enim huic obſeruationi cauſam dedit, quòd eo anno quo* Galli Romam *ceperunt, altero ex* Cenſoribus *mortuo, alter quidã in demortui locũ fuerit ſubſtitutus.* Omen *ergo uiſum eſt, & pro lege perpetuò, ne id amplius fieret, obſeruatum eſt.* Cenſores *uerò quum præterquã ex* Patribus *creari aliquãdo nefas fuerit: id quoque ut cætera immutatum eſt, atque indifferenter fieri cœptum.* Illud *etiam* Cenſoribus *negotium datum eſt, ne in fœnore modus excederetur.*

De Triumuiris Coloniæ deducendæ. Cap. 18

Liuius lib. 3. 1. Decadis in fine hæc & plura ſcribit.

ARICINI *atque* Ardeates, *quũ de ambiguo agro ſæpe bello certaſſent, multis inuicem cladibus feßi, populum tandem* Rom. *ea de re iudicem conſtituêre.* Quũ *ergo utriuſq; ciuitatis legati oratum cauſam ueniſſent, cõcilio populi à magiſtratibus dato, magna contentione actum eſt.* Iámque *editis teſtibus, quum tribus uocari, & populum inire ſuffragiũ oporteret, conſurgit* P. Scaptius *de plebe, magno natu.* Et *ſi licet, inquit,* Conſules *de* Republica *dicere, errare ego populum in hac cauſa nõ patiar.* Sed *quũ quaſi uanũ & delirũ reijcerẽt* Conſules, *audiẽ-*

Liuius hæc tradit ſub finẽ libri 3.

dúmque proſus negarent, pergẽtem uociferare publicam cauſam prodi per lictorem ſubmoueri iuſſerunt. Hic ille Tribunos appellat, ad eos admiſſus, tertium & nonageſimum ſe annum agere inquit: eum agrum de quo duo populi ambigãt, tenere memoria fixum, neutrius populi, ſed Coriolanorum fuiſſe, atque eo ſe tempore militaſſe. captis Coriolanis, is ager iure belli populi Ro. factus eſſet, proinde ſe magnopere ſuadere pop. Rom. ne inutili pudore cauſam ſuam damnaret. Mouit nõ tam hominis authoritas, quàm commoditas uſusq; agri, tantúmq; Tribunitia poteſtas ualuit ei, ut quum hac de re latũ eſſet ad populum, lex de agro populo Rom. adiudicando promulgaretur. Id ſane factum maxime dehoneſtauit maieſtatẽ pop. Rom. multúmque apud finitimas ciuitates infamiæ dedecoríſque contraxit. Quamobrem quũ id ægre ferrent Patres, ac non multò pòſt iudiciũ de Ardeatibus egregie pro auxilio illis aduerſus Volſcos allato meriti eſſent, quum tam infamem iudicij notã prorſus ex animis delere cuperent, Senatuſconſultum fecerũt: quoniam ciuitas Ardeatũ inteſtino tumultu ad paucos redacta uideretur, coloni eò præſidij cauſa aduerſus Volſcos ſcriberentur. Id quum latum ad populum eſſet, placuiſſetq; multo plures Rutulos quàm Romanos colonos adſcribendos, priúſq; is ager qui infami iudicio interceptus erat, omnibus Rutulis diuideretur, q̃ alterius agri gleba aſſignaretur ulla cuiquam, eo tandem pacto ad Ardeates reuerſus eſt. Triumuiros igitur deducendæ Coloniæ creãt, Agrippam Menenium, M. *Ciuilium Succulum, & M. Ebutium Heluã. Nec abnuerim

*Ciuilium Siculum al.

nuerim hunc magiſtratum aliâs à maioribus Romano*rum creari potuiſſe.* Cæter*ũ ab inſigniori ratione, & ingenti pop.* Rom.*poteſtate exordiri non piguit.* Pertinebat *uerò ad huius magiſtratus officiũ, ut & agros nouis colonis diuiderent, urbes deſignarent, ædificare uolentibus areas partirẽtur, commodis regionibus ciuitatem diſtinguerent, legibus magiſtratibusque ſiſterent, & ad ſpeciem optimi tabernaculi* Rempub.*effingerent.*

De Pr*ætoribus.* Cap. 19

Sũpta ex Pomponio iuriſcõſulto Digeſtis de origine iuris. L. Neceſſarium. Liuius in fine ſexti plura. Flauius lib. 2. de Roma triumphãte.

QVVM *crebris ac diuturnis certaminibus uicti tãdem à plebe* Patres,*ex* Con*ſulibus alterũ ex plebe creandum conceſsiſſent, id ſibi uoluntate plebis pro aperto ad* Con*ſulatũ aditu arrogauere, ut unicus magiſtratus crearetur ex* Patribus, *iſque à præſſendo* Pr*ætor appellaretur : qui tãdem eò quòd inter urbanos ius diceret,* Vrba*nus appellatus eſt.* Penes *hunc uerò magiſtratũ adeò omnis publici priuatíq; iuris poteſtas fuit, ut nouũ ius condere, & uetera abrogare, facultas eſſet.* Tant*ũ uerò poſtmodum aucta eſt* Pr*ætoris authoritas, ut quod* Pr*ætor ipſe dixiſſet, ob ipſius honorem,* I*us honorariũ uocaretur.* Pr*ætori regia inſignia, conſularésque ferme apparatus, lictores uerò nõ amplius ſex, ſella curulis, & trabea, cæteráque huiuſmodi tradita ſunt.* Ac *quanuis ſex numero lictoribus uti conceſſum* Pr*ætoribus eſſet,* Paulo *quidem* Aem*ylio* Pr*ætori in* Iberiam *contendenti (ut ait* Plutar*chus) duodecim adhibitos lictores comperi.* Eq*uis albis,*

Prætor Vrbanus.

Ius honorarium.

trabea cādida utebatur Prætor. Niuei *ad frena* Quiri*tes ſubminiſtrabant, ut ait* Iuuenalis. Demū *quum undique peregrinorum multitudo in urbem conflueret, neque unus* Prætor *turbæ cauſarum ſufficere poſſet, alter* Prætor *creatus eſt: qui quoniam inter peregrinos cognoſcebat,* Peregrinus *appellatus eſt.* Creſcēte *uerò imperio, tātū poſtmodū amplificatus eſt numerus, ut* XVIII Prætores *aliquādo in urbe ius dicerent.* Et *quia magiſtratus ueſpertinis temporibus in publico eſſe, inconueniēs erat,* Quinqueuiri *cōſtituti ſunt citra* Tyberim, *& ultra* Tyberim, *qui poſſent pro magiſtratibus fungi.* Capta *deinde* Sardinia, *mox* Sicilia, *item* Hiſpania, *deinde* Narbonenſi *prouincia, totidē* Prætores *quot prouinciæ in ditionem uenerāt, creati ſunt: partim qui urbanis rebus, partim qui prouincialibus præeſſent.* Deinde Cornelius Sylla *quæſtiones publicas conſtituit, ueluti de falſo, de parricidio, de ſicarijs, ac* Prætores *quatuor adiecit.* Caius Iulius Cæſar *duos* Prætores, *& duos* Aediles, *qui frumēto præeſſent, & à* Cerere Cereales *cōſtituit.* Ita *duodecim* Prætores, *ſex* Aediles *ſunt creati.* Deinde *diuus* Auguſtus *ſexdecim* Prætores *conſtituit.* Pòſt *diuus* Claudius *duos adiecit* Prætores, *qui de fideicommiſſis ius dicerent, ex quibus unum diuus* Titus *detraxit, & adiecit unum diuus* Nerua, *qui inter fiſcum & priuatos ius diceret.* Ita *decem & octo* Prætores *in ciuitate ius dicunt.* Et *hæc omnia quoties* Romæ *ſunt magiſtratus, obſeruantur: quoties autem proficiſcuntur, unus relinquitur qui ius dicat, iſque uocatur* Pæfectus *urbis, qui* Præfectus *olim conſti-*

Peregrinus Prætor.

Præfectus urbis.

tuebatur

tuebatur. Poſtea uerò alius Latinarum feriarum introductus eſt, qui quotannis uacantibus cæteris magiſtratibus, creari inſtituerit. Quibus omnibus quũ plurimi ingruentium bellorum uſus exegiſſent, eorundem adminiſtrationes mandari conſueuere, excepto Præfecto urbis in ciuitate remanente. *Latinarũ feriarum Præfectus.*

De Quinqueuiris menſarijs. Cap. 20

Habentur hæc omnia ex 7. T. Liuij: Flauij lib. 2. de Roma triumphante.

QVVM *improbitate fœneratorum, plebs* Rom. *magnitudine æris alieni penè obruta eſſe uideretur, eiq́ne difficultati principes plebis ſuccurrere ſæpenumero tentaſſent, inclinatis tandem ad cõcordiam omnium animis, qui tum* Conſules *erant, funebrem quoque rem, quòd diſtineri animos hominum uidebatur, leuare aggreſsi, ſolutionem æris alieni in publicam curam uerterũt. Quinque ergo uiri creati ſunt, quos à diſpenſatione pecuniæ,* Menſarios *appellarunt, qui inſigni æquitate diligentiaq́; meriti ſunt, ut per omnium annalium monumenta celebres nominibus eſſent: hi ergo fuerũt* C. Duellius, P. De*cius*, M. P*apyrius*, Q. P*ublius*, T. Ae*mylius, qui rem difficillimam tractatu, & plerunque parti utrique, ſemper certe alteri grauẽ, cum alia moderatione, tum impendio magis publico, q̃ iactura ſuſtinuerunt.* Tarda *enim nomina, & impeditiora, quàm facultatibus ad ærariũ miſſis ſuppeterent, ære in foro poſito diſſoluerunt: ut nõ modo ſine iniuria, ſed etiã ſine querimonia partis utriuſque, exhauſta uis ingens æris alieni ſit.* *Menſarij.*

De Triumuiris Reipub.conſtituendæ. Cap. 21

Suetonius titu.27.lib.ſecundi.Plutarch. in uita Ciceronis. Liuius lib.120.Florus cap.7.lib.4.de Triumuiratu Reipublicæ conſtituendæ. meminit Varro in libro quem Iſagogicon inſcripſit.uide Gellium lib. 7.cap.14. Fuit ergo ante Cæſarem Auguſtum hic magiſtratus apud Romanos habitus.

SI *Triumuiratus* Reipublicæ *conſtituendæ originem quæris,ante ipſum quem* Cæſar *Auguſtus cum* Antonio *&* M.L*epido geſsit,alter nullus apud* Romanos *prodijſſe memoratur.*Ego *autẽ de eo ipſo nuſquam præterea offendiſſe memini:utrũ poteſtatibus annumerandum cenſuerim, haud ſatis ſcio: quippe quòd eas poteſtates, quas iniuſſu, præterque* Senatus *authoritatem quiſque,nõ dicam ſortitus fuerit, ſed per libidinem dominãdi arripuerit,tyrannides potius, quàm poteſtates ſeu magiſtratus, appellandas duxerim.* Vtcunque *ſe res habeat illud facilè animaduerti poteſt,* Iulio Cæſare *in* Senatu *ab ijs qui cum* Bruto *&* Caſsio *erant,occiſo, mox* Antoniũ, *quum ſtudia omnia ad componendam* Rempublicam *contuliſſe uideretur,principem ciuitatis euaſiſſe.* Cõ*feſtim uerò dominandi libidine,eiectum* Ciceronem,Brutum,*cæterosq; qui factioni eius aduerſabantur, urbe excedere coëgiſſe.* Octauiano *autem,qui teſtamento* Cæſaris *hæres ſcriptus fuerat,ex* Aſia *reuerſo,*Cicero,*ac cæteri qui eius factioni obluctabantur, ad* Octauiani *potentiam confugerũt: ex quo factum eſt,ut* Antonius *urbe migrare adactus,hoſtis à* Senatu *iudicaretur:ad quem opprimendum* Hircius *et* Panſa Conſules *miſsi,* Auguſtúſque *cũ faſcibus* Antoniũ

Antonij tyrannis.

apud

apud Mutinam *adepti,fuderũt,fugauerũtq;.* Deſperatis *ergo rebus,* Antonius *ſupplex ad* M.Lepidũ *cõfugit,cuius potentia fretus,* Octauianum*,qui æque animũ ad dominationem intẽderat,ad fœdus ſocietatémque pellexit: illam uidelicet ſocietatẽ, qua homicidia homicidijs in permutationem uenisſe dicũtur. Inter quos ad cædem destinatos,* Cæſar Ciceronem *pro* L. Cæſare *auũculo* M. Antonij*,eidem conceſsit. Igitur tyrãnidem prætextu pio magiſtratus palliare pergentes,ſeſe* Triumuiros Reipublicæ *conſtituendæ appellauere, quorum nutu & auſpicijs omnis* Reſpublica *niteretur.Cæterũ eorũ animos quorſum inclinarent, mox ipſe euentus rerum oſtendit, omnes diuinas humanasque res commiſcẽs. Omnibus enim intra ſe opibus conſumptis, ad extremum unus* Cæſar *potitus eſt: qui & ipſe omnibus cæteris ſuperſtes, ipſum de quo loquor* Triũuiratũ *annos circiter* 10. *ut* Suetonius Trãquillus *refert obtinuit.*

De *Præfecto prætorio.* Cap. 22

Hæc & plura 1. *Digeſtorũ de officio Præfecti prætorio, lege unica.Verba ſunt Aureliani Iuriſconſulti.*

QVALES *apud* Reges Tribuni Celerum equitum*, ſiue apud* Dictatores Magiſtri equitum*, tales demũ fuere* Præfecti *prætorio apud* Cæſares. Nam *quum ſecũdas poſt* Cæſares *partes geſtarent, praeſſentque diſciplinæ publicæ emẽdandæ,adeò à paruis orta principijs creuit authoritas, ut quũ aliquo tẽpore à Præfectis prætorijs prouocare liceret, extarentq; exempla maiorum, quo pacto ab ijs prouocaſſent lecta, poſtmodum* Principis *ſententia,*

Trãſcripta ex Pandectis de offic.Præfecti prætorio.

à Præfecto prætorio prouocatio ſublata eſt. Credidit enim Princeps eos, qui ob ſingularem induſtriam, fide illorum atq; integritate explorata, ad huius poteſtatis amplitudinē adhiberentur, non aliter pro ſapiētia, ac ſplendore dignitatis ſuæ, quàm eundem fore iudicaturos. Alio etiam priuilegio huiuſmodi poteſtas ſubnixa eſt, ne ab eorum ſententijs minores ætate (ut ab aliorum magiſtratuum) reſtitui poſſent.

De *quibuſdam minoribus magiſtratuum ſpeciebus.* Cap. 23.

Lege Aulum Gellium lib.13.cap.14. & 15.Digeſt.de origine iuris lege 2.parag.Deinde.&c.habentur hæc omnia.

ALTERAM *magiſtratus ſpeciē in urbe* Roma *ius aliquando dixiſſe reperi.* Nam *quum bellorum munera, cæteris magiſtratibus non ſufficientibus, ad* Prætorē *deferrentur, quorū munus, adminiſtratio iuris præcipuum fuit, creati* Decemuiri *ſunt, qui ius in urbe dicerent,* Prætorúmque *partes eo tempore gererent, litium iudicandarum appellati.* Eo *tempore quatuor uiri creati dicuntur, qui uiarum curam agerent.* Ac *tres monetales auri argentíque flatores, quorum eſſet diligentia, numiſmata auro argentóque fabricari.*

Quatuor uiri. *Tres uiri.*

De Præfecto *urbis & uigilum.* Cap. 24

Sumpta ex primo Digeſtorū de officio Præfecti uigilum, per totū.

DIVVS *Auguſtus ſalutem publicam nullius alterius quàm ſuæ diligentiæ cōgruere exiſtimans, coercēdorum incēdiorum cauſa ſeptem cohortes opportunis urbis locis diſpoſuit, ita ut binas urbis regiones unaquæque cohors*

hors præſidio tutaretur, Tribunis, *& ſuper omnes clariſſimo uiro* Præfecto *uigilũ præpoſitis.* Et *licet apud ueteres* Rom. Triumuiris *nocturnis,* Aedilibus, Tribuníſq; *id negotij quãdoque eſſet aßignatum, pluribus eodem die exortis incendijs, quibus accurrere, ſatisque facere nõ poſſe eos appareret, creare* Præfectũ *uigilum* Auguſtus Cæſar *in animum induxit.* De *incenſoribus ergo, effractoribus, furibus, raptoribus, apud* Præfectũ *uigilum cognitio eſt: niſi ſi quæ tam atrox, tam famoſa perſona ſit, ut ad* Præfectum *urbis remittenda uideatur.* Et *quoniam incendia plerunque culpa exoriuntur inhabitantium, aut fuſtibus caſtigat eos, qui negligentius ignem habuerunt, aut ſeuera obiurgatione comminatur, fuſtium caſtigationem remittit.* Quum *effracturæ in horreis (ut plerunque fit) inſulisque, ubi pretioſarum rerum ſuarũ partes, patres familiarum ſeruant, apparuerint, ſiquãdo cella uel armarium effringatur, effractorum ſæpe, nonnunquam etiam cuſtodũ quæſtiones apud hunc magiſtratũ exercentur.* Et *ita diuus* * Auguſtus Erithio *claro* Præfecto *reſcripſit,* Ait *enim effractis horreis de ea re ad illum ipſum pertinere.* **Antonius aliâs.*
Sciendum *autem* Præfectum *uigilum ad plurimam noctem uigilare oportere, coerrareque calceatum cũ hamis & dolabris, curamque omnes inquilinos agere admonẽdi, ne per colonorum negligentiam, incendiorũ caſus exoriantur.* Quinetiam *inquilinus ut quiſque aquã in cœnaculo habeat, qua igneo terrore ingruente, præſtò occurrere poſſe cenſeatur.* Aduerſus *capſarios autem, qui mercede ſeruanda in balneis ueſtimẽta ſuſcipiũt, iudex quo-*

que conſtitutus eſt, ut ſiquid in ſeruandis ueſtimentis admiſſum fuerit, ipſe idē de quo loquor, magiſtratus quæſtionem exercebit.

De Duûmuiris *claßis reſtituendæ, & quibuſdam paruis magiſtratibus.* Cap. 25

Plura Flauius lib.4.de Roma triumphante.

DVVMVIROS *claßi reſtituēdæ, utpote haud magni momenti magiſtratum, omiſſurus uidebar, niſi quod* Liuio *placet, minime prætereundum uiſum.* Anno *enim quo* Appius Claudius, *is cui poſtea* Cæco *cognomentum fuit, cenſuram geßit,* M. Valerio, *&* P. Decio Cōſulibus, *duo imperia, ut ait* Liuius, *dari per populum cœpta ſunt, utraque ad* Rempublicam *pertinentia: unum ut* Tribuni *militum ſenideni in quatuor legiones crearentur, quæ ante perquam paucis populi ſuffragio relictis,* Conſulum *&* Dictatorum *fuerāt beneficia.* Tulere *eam rogationē* Tribuni *plebei* L. Attilius, *&* C. Martius. Alterum *imperium fuit, ut* Duûmuiros *claßis ornandæ reficiendæq; cauſa idem populus iuberet.* Tulit *hoc plebiſcitū* M. Decius *Tribunus plebis.* Haud *multo tempore poſt huiuſmodi rogationes,* Triūuiri *nocturni creati ſunt: à quibus (ut exiſtimatione deducor) difficili bellorū & ciuilium ſeditionū tēpore, muri cuſtodiæq; portarū per milites ſtationarios munirentur.* Id *etiam eorum curæ iniunctum eſt, ut & nocturnas ſeditiones à ciuibus arcerent, & quies urbi cōſeruaretur.* Huius *ſane partes magiſtratus, in officium* Præfecti *uigilum demum traductæ ſunt.* Enimuero *horum magiſtratuū nomina rem ferme ipſam cui ad-*

dicti eſſent, facilè oſtendũt. Neque Liuius *ipſe rei author, hac in re amplius uerborum facit: apud alios uerò nulla prorſus mentio fit.*

De Procuratore *Cæſaris.* *Cap.* *26*

Sumpta ferè omnia ex titu. 19. primi Digeſtorũ, ab Vlpiano, Paulo, & Caliſtrato.

VLTIMVM *eſt, ut de* Procuratore C*æſaris (is enim eſt inter* C*æſarem &* R*omanum populum cõſtitutus iudex) pauca uideamus. Quanquam principalem celſitudinem, à qua legum, ſenatuſcõſultorum, magiſtratuúmque omnium origo manat, moribus introductũ ſit, legum imperio, cui præeſt, non eſſe ſuppoſitam. Ceterũ quoniam maiorem ſe, à quo ius inter priuatum ac* R*empublicã decernatur, impoſsibile inuenire ſit, ipſumque* Principem *in propria cauſa iudicare haud ſane æquum eſſe uideatur, magiſtratũ creari placuit, cui inter ſe, priuatáſque perſonas, competens quidem eſſet iuriſdictio, qui ſane eſt appellatus* Procurator C*æſaris.* H*uic magiſtratui principalis totius rei licentia commiſſa eſt: ita ut quicquid ab eo negotiorum imperialium geſtum eſt, perinde habeatur ratum, ac ſi ab ipſo* C*æſare fuerit peractum.* S*ed ſi rem eius quaſi propriam procurator tradat, nõ putant dominium transferre.* T*unc uerò transfert, quum negotiũ gerens* C*æſaris, ipſius conſenſu tradit.* D*enique ſi donationis, uenditionis, tranſactionis cauſa quid agat, nihil agitur.* N*on enim alienare rem* C*æſaris, ſed diligenter negotia* C*æſaris obire,* Procuratori C*æſaris iniunctum eſt.* I*d uerò in primis* Procuratori *huic de quo agimus, adſcri-*

ptum eſt, quòd ſeruum Cæſaris hæredem inſtitutum, adire hæreditatẽ iubet, & ea hæreditas Imperatori acquiritur. Quin ſi Cæſar ipſe hæres inſtituatur, ſi ſe Procurator opulentæ hæreditati miſceat, hæredem Cæſarem facit. Quòd ſi ea bona ex quibus hæres inſtitutus eſt, ſoluendo non ſunt, conſulendus erit Imperator, nequid inde detrimenti patiatur. Hæredis enim inſtituti in adeundis repudiandiſue hæreditatibus, congruo tempore explorari uoluntas debuit. Deportandi huic magiſtratui facultas permiſſa non eſt. Sed de Procuratore Cæſaris, cæteriſque omnibus Romanis poteſtatibus, quæ à principio urbis cõditæ uſque ad Auguſti Cæſaris tẽpora factæ tractatæque ſunt, ſatis ad plenũ diximus. Præſidis nomen generale eſt, eo quòd & Procõſules, & Legati Cæſaris, et omneis prouincias regẽtes, licet Senatores ſint, Præſides appellãtur.

Præſes.

FINIS.